

fietspad

ROUTEPLATFORM NOORD-HOLLAND

Advies en plan van aanpak

Routeplatform Noord-Holland

*De inzet van routes voor bestemmings- en bezoekersmanagement in Noord-Holland
Advies en plan van aanpak voor het Routeplatform Noord-Holland*

Aangeboden aan:

Team Toerisme en Recreatie
Provincie Noord-Holland
21 december 2023

Auteur(s):

Anneke van Mispelaar
Daphne van der Veer
Sanne Vaalt

Projectnummer 1956 - 2023

Samenvatting

Noord-Holland heeft een nagenoeg dekkend wandel-, fiets- en sloepen routenetwerk. Deze routes spelen een belangrijke rol in bestemmings- en bezoekersmanagement. Samen met Zuid-Holland, worden in Noord-Holland de meeste routegebonden activiteiten ondernomen (ca 150 miljoen per jaar)¹. Bestemmings- en bezoekersmanagement richt zich op het spreiden en verleiden van bezoekers over het beschikbare en eventuele nieuw recreatieaanbod en op het versterken van de balans tussen draagkracht en gebruik. Dit is nodig om ervoor te zorgen dat heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme².

Huidige situatie

Het ontbreekt op dit moment aan provinciebrede coördinatie, samenwerking en kennisuitwisseling, ondanks dat partijen hier wel behoefte aan hebben. Routebeheerders weten elkaar wel te vinden, maar op andere vlakken is er geen coördinatie en gezamenlijke inzet. Er is versnippering in de marketing en informatievoorziening en de productontwikkeling is beperkt. Ook ontbreekt een gezamenlijk routebeheersysteem en een actueel overzicht van alle (thema)routes in Noord-Holland. Hierdoor kunnen routes niet strategisch voor bestemmings- en bezoekersmanagement ingezet worden.

Kansen liggen er in een gezamenlijke inzet op routes zodat die goed blijven aansluiten bij de behoeften van gebruikers (d.m.v. revisies en doorontwikkeling); het verder ontwikkelen van de ruit- en mountainbikenetwerken; en de betere benutting van de Nationale

¹ CVTO, 2018

Routedatabank. Uitdagingen liggen er in de toenemende drukte op de paden en druk op de natuur. Door routes in te zetten voor bezoekers- en bestemmingsmanagement kunnen deze kansen en uitdagingen aangepakt worden.

Een provincie-overkoepelend routeplatform in Noord-Holland benut de netwerken en routes voor bestemmings- en bezoekersmanagement.

Bouwstenen voor een routeplatform

Belangrijke bouwstenen van een routeplatform zijn:

- A. Samenwerking en verbinding
- B. Beheer, onderhoud en ontwikkeling
- C. Communicatie, marketing en productontwikkeling
- D. Monitoring en kennisuitwisseling

Toewerken naar een routeplatform in de vorm van een groeimodel

Op basis van de huidige situatie en de verschillende benodigde bouwstenen is het advies om stap voor stap toe te werken naar inzet van routes voor bestemmings- en bezoekersmanagement. Het voorgestelde groeimodel bestaat uit drie stappen:

1. Stap 0 – Basisstructuur
2. Stap 1 – Overzicht en inzicht
3. Stap 2 – Doorontwikkeling

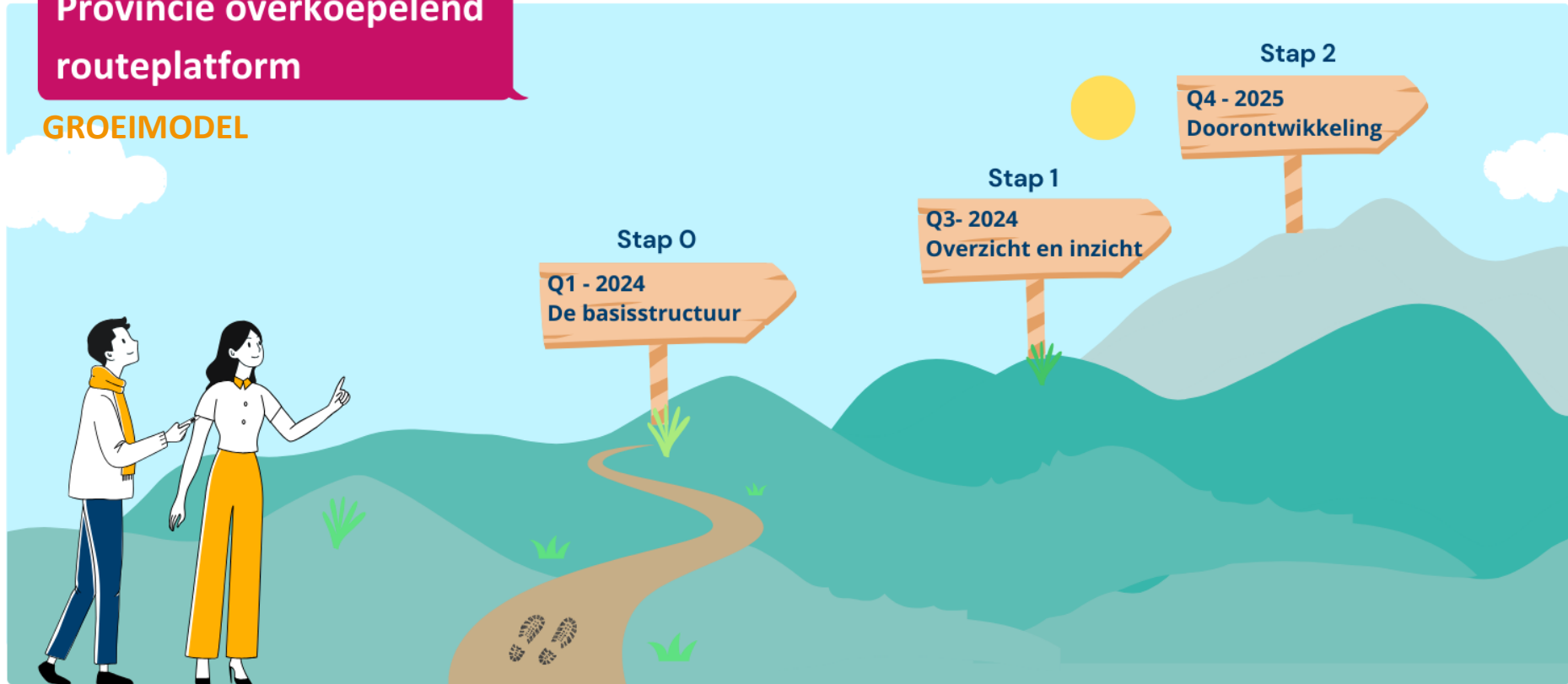
Op de volgende pagina staat een overzicht van deze stappen, met per stap en per bouwsteen een overzicht van de acties.

² Visie Recreatie en toerisme Noord-Holland, 2023 <https://nota.noord-holland.nl/visie-recreatie-en-toerisme-2030/ambitie-en-uitdagingen>

Provincie overkoepelend routeplatform

GROEIMODEL

Bouwstenen

A. Samenwerking en verbinding

- Provinciale routevakdag
- Jaarlijks provinciaal overleg
- Regionale route-overleggen

B. Beheer, onderhoud en ontwikkeling

- Beheer en onderhoud bij huidige partijen
- Input verzamelen kwaliteitshandboek
- Routebeheersystemen op elkaar afstemmen
- Actief bijhouden Nationale Routedatabank

C. Communicatie, marketing en productontwikkeling

- Actualiseren routes
- Kwaliteit waarborgen nieuwe routes
- Content van Natuurwegwijzer bewaren

D. Monitoring en kennisuitwisseling

- Dataverzamelingsplan opstellen

- Samenwerkingsprojecten

- Opstellen kwaliteitshandboek
- Afwegingskader revisies opstellen
- Routes van TBO's opnemen in routenetwerk

- Gezamenlijke routemodule opzetten
- Provinciebrede productontwikkeling
- Natuurwegwijzer doorzetten als routewebsite

- Data verzamelen in kwetsbare natuurgebieden
- Data verzamelen via online marketing

- Structurele samenwerking

- Kleinere routebeheerders integreren met grotere routebeheerders
- Gezamenlijk oppakken van revisies

- Provincie-overkoepelende routemodule
- Natuurwegwijzer als vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite

- Regionale datadashboards
- Analyse gebruik routenetwerken en kwetsbare natuur

Inhoud

Samenvatting	3	3	Wat is nodig om de potentie van routes te verzilveren?	25
Begrippenlijst	6	3.1	<i>Routes inzetten voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling</i>	25
1 Inleiding	8	3.2	<i>Bouwstenen en huidige situatie in Noord-Holland</i>	25
1.1 Aanleiding	8	4	Stappen naar een routeplatform	31
1.2 Vraagstelling	8	4.1	<i>Inleiding</i>	31
1.3 Proces	9	4.2	<i>Uitkomsten interviews en werksessies</i>	31
1.4 Leeswijzer	9	4.3	<i>Stap 0 – De basisstructuur</i>	33
2 Huidige situatie	10	4.4	<i>Stap 1 – Overzicht en inzicht</i>	36
2.1 Routenetwerken in Noord-Holland	10	4.5	<i>Stap 2 – Doorontwikkeling</i>	41
2.2 Stakeholders betrokken bij recreatieve routes	13	5	Inzet en financiën	45
2.3 Digitale informatie over routenetwerken	14		Bijlagen	49
2.4 Themaroutes	17		<i>Bijlage 1: Overzicht beheer routenetwerken Noord-Holland</i>	49
2.5 Routebureau Recreatie Noord-Holland	18		<i>Bijlage 2: Overzicht aanbieders Noord-Holland</i>	50
2.6 Terreinbeherende organisaties	19		<i>Bijlage 3: Inventarisatie routes via DMO's</i>	51
2.7 Trends en ontwikkelingen	20		<i>Bijlage 4: Thema's met bijbehorende scenario's</i>	52
2.8 Conclusies huidige situatie in SWOT-analyse	24			

Begrippenlijst

In de begrippenlijst leggen we eerst een aantal begrippen uit die gebruikt worden in dit rapport.

Begrip	Toelichting
<i>Beheer en onderhoud</i>	In dit rapport gaat het bij beheer en onderhoud over het beheer en onderhoud van bewegwijzering van de routes, niet over de infrastructuur van de paden.
<i>Bezoekersmanagement</i>	Het spreiden en verleiden van bezoekers in een bepaald gebied met als doel om (te) drukke en kwetsbare gebieden te ontlasten.
<i>Bestemmingsontwikkeling</i>	(Door-) ontwikkelen van bestaand toeristisch-recreatief aanbod en het ontwikkelen van nieuw, aanvullend aanbod - al dan niet gekoppeld aan gebiedsontwikkeling ³ . Denk aan themaroutes gekoppeld aan een nieuwe bezienswaardigheid of attractie, of het maken van een bijzonder element in een fiets- of wandelroute die een beleving creëert waar publiek op af komt (zoals fietsen door het water in Vlaanderen).
<i>Boerenlandpad</i>	Onverhard) pad over boerenland (agrarisch perceel) dat is opengesteld voor wandelaars.
<i>CMO's</i>	(toeristisch-recreatieve) City Marketing Organisaties
<i>Data dashboards</i>	Een visuele weergave van data die op een overzichtelijke en begrijpelijke manier worden gepresenteerd
<i>DMO's</i>	(toeristisch-recreatieve) Destinatie Marketing Organisaties
<i>Nationale route databank</i>	De landelijke Routedatabank is een geografisch informatiesysteem (GIS) waar data van recreatieve fiets-, mountainbike, ruiter- en wandelroutes centraal worden verzameld. Fietsplatform, Wandelnet, NTFU en KNHS beschikken ieder over een GIS (Geografisch Informatie Systeem). Hierin zijn onder meer LF-routes, regionale fiets- en wandelnetwerken, LAW's, Streekpaden, NS-wandelingen, MTB- en ruiterroutes ingevoerd. De Routedatabank ontsluit deze digitale data. In geval van de fiets- en wandeldata zijn vooral de regionale netwerkbeheerders belangrijke schakels. Daar komt de brondata vandaan.
<i>Provincie-overkoepelend routeplatform</i>	Een samenwerkingsverband tussen diverse belanghebbenden die betrokken zijn bij recreatieve routes en deze inzetten voor bestemmingsmanagement.
<i>Provincie overkoepelende routewebsite</i>	Een website waarop de routes van alle DMO's en CMO's gepresenteerd worden. De back-end van de website bestaat uit een gezamenlijke routemodule.
<i>Route</i>	Een traject over (vaar)wegen en paden dat gevolgd kan worden aan de hand van bewegwijzering, markeringen, digitale, geschreven of gesproken aanwijzingen.
<i>Route-eigenaar</i>	Organisatie die verantwoordelijk is voor de realisatie en duurzame instandhouding van routenetwerken. Dit zijn veelal de organisaties die het initiatief hebben genomen voor de aanleg van een routenetwerk, zoals de recreatieschappen en de gemeenten. De provincie is bijvoorbeeld eigenaar van het Noord-Hollandpad.

³ Bron: leidraad bestemmingsmanagement, werkgroep bestemmingsmanagement NBTC. www.nlbestemmingsmanagement.nl/

<i>Routebeheerder</i>	Organisatie die het beheer en onderhoud uitvoert van de routenetwerken, zowel de paaltjes in het veld, als de ICT erachter.
<i>Routebeheersysteem</i>	Een beheersysteem waarin data van routes staan opgeslagen zoals de locaties van bewegwijzering en de lijnstukken van het routenetwerk. Voorbeelden zijn C-tip of QGIS.
<i>Routebureau</i>	Een organisatie die routenetwerken beheert, onderhoudt en communiceert naar gebruikers.
<i>Routegebonden recreatie</i>	Vrijtijdsbesteding buitenshuis, waarbij mensen wandelen, fietsen, varen, skaten, toeren met auto of motor of anderszins bewegen als onderdeel van de activiteit. De verplaatsing is daarmee de recreatieve activiteit (en niet enkel om van A naar B te komen). Volgens het CVTO 2018 is in Noord-Holland 76% van alle buitenrecreatie routegebonden, en 24% van alle sport en sportieve recreatie. Daarnaast kunnen ook winkelen of bezoek aan erfgoed (deels) bestaat uit routegebonden activiteiten zoals een wandeling.
<i>Routemodule</i>	Een softwareplatform waar routes ingevoerd en beheerd kunnen worden om ze vervolgens via een website te kunnen communiceren naar publiek. Voorbeelden van routemodules zijn Routemaker van Irias of het Open Data Platform van Insiders.
<i>Routenetwerken</i>	Het netwerk waar routes overheen gaan. Bij fietsen is dit het fietsknooppuntennetwerk. Bij wandelen gaat dit om een wandelroutenetwerk. Voor varen is er het sloepennetwerk.
<i>TBO's</i>	Terreinbeherende organisaties, beheerder van natuurterreinen, zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.
<i>Themaroute</i>	Route langs bezienswaardigheden passend bij een bepaald thema bijvoorbeeld molens, landschap, geschiedenis, natuur of actualiteit.
<i>TOP (Toeristisch Overstap Punt)</i>	Informatiezuil die op strategische locaties staat waar wandel-, fiets - of vaarroutes starten en passeren. Op het bord staan routes, informatie over de omgeving en verschillende knooppuntennetwerken. Bij de TOP is vaak een parkeerplaats en horecavoorziening in de buurt, zodat het als een startpunt gebruikt kan worden.

1 Inleiding

In opdracht van de provincie Noord-Holland is gewerkt aan een advies en plan van aanpak voor het oprichten van een provincie overkoepelend routeplatform voor Noord-Holland. Een routeplatform draagt bij aan provinciebrede verbinding en coördinatie op het gebied van routes. In deze rapportage leest u het advies.

1.1 Aanleiding

In 2021 heeft de provincie Noord-Holland de Visie Recreatie & Toerisme 2030 vastgesteld. De ambitie hierin is dat heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme. Daarnaast is in het coalitieakkoord 2023-2027 'Verbindend Vooruit!' benoemd dat toerisme en recreatie op sommige gebieden druk kan leggen. Daarom wil provincie Noord-Holland het huidige toerisme- en recreatiebeleid continueren en daarbij bijzondere aandacht besteden aan spreiding van recreanten en toeristen.

Voor de spreiding en geleiding van recreanten en toeristen binnen de provincie bestaan twee urgente redenen:

1. Het recreatie-aanbod in Noord-Holland is kleiner dan de recreatiebehoefte⁴. Er is daardoor een tekort aan recreatieruimte, en er zijn plekken met een hogere druk, maar ook plekken waar nog wel bezoek bij kan. In het optimaal benutten van de beperkte ruimte die er is, is het spreiden en geleiden van recreatieve vraag naar plekken met passend aanbod van belang.

⁴ Natuur- en Recreatiegebieden Noord-Holland Deel A: Bovenregionale analyse, Provincie Noord-Holland, 2022 <https://www.noord-holland.nl/dsresource?objectid=9fb1e42d-b481-4897-ad42-c2da59469b01&type=PDF>

2. Binnen de provincie zijn er locaties waar de recreatieve druk (structureel of incidenteel) tot knelpunten met ecologie of leefbaarheid leidt. Het afleiden van recreatieve druk van overbelaste plekken, naar plekken waar de grenzen van de draagkracht niet bereikt zijn, draagt bij aan verlichting van de knelpunten.

Het actief sturen op bezoekersstromen en beter in balans brengen van de druk binnen een bestemming, noemen we bezoekers- en bestemmingsmanagement. Routes spelen in potentie een belangrijke rol in bestemmings- en bezoekersmanagement. Een groot deel van de recreatieactiviteiten buitenshuis, heeft namelijk een routecomponent.

Veel andere provincies hebben een Routebureau om de potentie van routes te benutten voor bezoekers- en bestemmingsmanagement. Een routebureau draagt bij aan behoud, benutting en verbetering van de routenetwerken, betere kwaliteitsbeleving door de recreant en het stimuleren van gezond bewegen in de woonomgeving. In Noord-Holland is er nu nog geen provinciebrede coördinatie op het gebied van routes.

1.2 Vraagstelling

De vraag is of en op welke manier de provincie Noord-Holland een provinciebrede routesamenwerking kan opzetten om de potentie van routes te benutten voor bestemmings- en bezoekersmanagement. Welke taken horen daar dan bij, en hoe kunnen die het beste opgepakt worden?

1.3 Proces

In dit rapport is een advies opgesteld hoe de provincie Noord-Holland stapsgewijs naar Provincie-overkoepelend Routeplatform kan werken. Om te komen tot een advies en plan van aanpak zijn de volgende stappen doorlopen:

- Bestaande (beleids)documenten zijn verzameld en geraadpleegd om inzicht te krijgen in de huidige situatie:
 - Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030
 - Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030
 - Nationale Wandelmonitor 2021
 - Kwaliteitsmonitor fietsregio's Fietsplatform 2022
 - Factsheets routenetwerken Noord-Holland
 - Jaarverslag Recreatie Noord-Holland 2021
 - Jaarverslag Recreatie Noord-Holland 2022
- Aanvullend daarop zijn er gesprekken gevoerd met onder andere terreinbeherende organisaties, DMO's en Recreatie Noord-Holland.
- Er is een brede werksessie georganiseerd om in de vorm van scenario's de eerste richtingen voor een provincie overkoepelend routeplatform te toetsen bij belangrijke stakeholders. In bijlage 4 zijn deze scenario's gepresenteerd en verder toegelicht.
- De uitkomsten van de werksessie zijn geanalyseerd. Deze uitkomsten zijn verwerkt in het stappenplan naar een provincie-overkoepelend routeplatform.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit 5 hoofdstukken en bevat het volgende:

- Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige situatie in Noord-Holland rondom de routenetwerken en de samenwerking in rond routes.
- Hoofdstuk 3 hoofdstuk beschrijft de benodigdheden om de potentie van routes te verzilveren voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling. Hierbij wordt beschreven in hoeverre

de provincie Noord-Holland hier al aan voldoet en wat hier voor nodig is.

- Hoofdstuk 4 geeft de stapsgewijze aanpak naar een provincie-overkoepelend routeplatform weer.
- Hoofdstuk 5 geeft de inzet en financiën weer die nodig zijn in de verschillende stappen naar een provincie-overkoepelend routeplatform.

Over routes en routegebonden recreatie

- ⇒ Recreanten en toeristen die wandelen en fietsen hebben geen boodschap aan gemeentegrenzen, provinciegrenzen of eigendomsgrenzen.
- ⇒ 76% van de recreatie-activiteiten buitenshuis heeft een routegebonden component (CVTO 2018)
- ⇒ Per jaar vinden er in Noord-Holland zo'n 48,3 miljoen wandelingen en 23,6 miljoen fietstochten voor het plezier plaats, plus nog zo'n 28 miljoen andere sportieve buitenactiviteiten (CVTO). Door de groei van de bevolking neemt dit de komende jaren toe met minimaal 4 miljoen wandelingen, 2 miljoen fietstochten en 10 miljoen sportieve buitenactiviteiten.
- ⇒ Ook het aantal toeristen neemt naar verwachting toe (naar schatting ca. 33% meer overnachtingen in 2030 t.o.v. 2018), waardoor ook de vraag naar ruimte om te wandelen en fietsen door toeristen toeneemt.
- ⇒ Tegelijk moeten we ermee rekening houden dat de snelheidsverschillen tussen recreantengroepen groter worden, waardoor de drukte op de fietspaden verder zal toenemen.

2 Huidige situatie

Hoe staan de routenetwerken en de samenwerking rond routes in Noord-Holland er voor? In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie rondom routes in Noord-Holland geschetst.

2.1 Routenetwerken in Noord-Holland

Dankzij vele investeringen kent Noord-Holland een dekkend fietsnetwerk, een nagenoeg dekkend wandelnetwerk en een uitgebreid sloepennetwerk (zie figuur 3 op pagina 17). Maar om hoeveel kilometers gaat het eigenlijk en wat is het belang van routes?

Wandelen

In 2022 bestaat het wandelnetwerk in Noord-Holland uit bijna 4.000 kilometer wandelroutes in zeven verschillende regio's⁵ (zie figuur 2). In de provincie bevindt zich 828 kilometer aan Lange Afstand Wandelroutes (LAW's) en 286 kilometer aan Streekpaden⁶. In Noord-Holland worden er jaarlijks ruim 65 miljoen wandelingen gemaakt, wat aangeeft dat de routenetwerken uitvoerig gebruikt worden. In Noord-Holland wandelt 54% dicht bij huis (in de eigen gemeente) en wordt er gemiddeld 18,5 kilometer afgelegd om te starten met een wandeling. In Nederland is 21% van de inwoners bekend met het wandelnetwerk. In Noord-Holland is de bekendheid iets lager met 18%⁷. De komende tijd wordt gewerkt aan de

⁵ Jaarverslag Recreatie Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland, 2022, <https://www.jaarverslagrecreatienoordholland.nl/verslagen/verslag-2022/routebureau-22/>

⁶ Kwaliteitsmonitor wandelen provincies, Wandelnet, 2022, <https://www.wandelnet.nl/kwaliteitsmonitor-wandelen-provincies>

⁷ Kwaliteitsmonitor wandelen provincie, Wandelnet, n.d., <https://www.wandelnet.nl/kwaliteitsmonitor-wandelen-provincies>

uitbreiding van het wandelnetwerk op Texel. Hiermee wordt het provinciaal dekkende wandelnetwerk Noord-Holland voltooid.

Het Noord-Hollandpad

Het Noord-Hollandpad is een wandelroute van 284 km die de wandelaar door alle landschappen van de provincie Noord-Holland brengt. De route is in 2006 aangelegd in opdracht van de Provincie Noord-Holland. Op dit moment geeft de provincie opdracht aan Recreatie Noord-Holland (RNH) voor het beheer en de informatievoorziening via de website. Ook stimuleert RNH de vorming van wandel-arrangementen o.a. door samenwerking met ambassadeurs (ondernemers langs de route). In 2022 waren er in totaal 36 ambassadeurs.

Fietsen

In 2022 ligt er 34.586 kilometer aan fietsknooppuntennetwerk in Nederland. In Noord-Holland zijn negen verschillende regionale fietsnetwerken. Volgens Stichting Landelijk Fietsplatform is de lengte van het fietsknooppuntennetwerk in Noord-Holland in 2022 2.765 kilometer⁸ (zie figuur 2). In Noord-Holland maakt 61% procent van de recreatieve fietsers gebruik van de knooppuntenborden⁹. Onderdeel van het fietsknooppuntennetwerk zijn de LF-routes van het Fietsplatform. Stichting Fietsplatform is in 2017 begonnen met de doorontwikkeling van de LF-routes, mede in opdracht van, en met een bijdrage van de Provincie Noord-Holland. In Noord-Holland lopen nu drie

⁸ Recreatief fietsen provinciale rapportage 2022 Noord-Holland, <https://files.fietsersbond.nl/wp-content/uploads/sites/124/2022/09/04204043/recreatief-fietsen-NH.pdf>

⁹ Recreatief fietsen provinciale rapportage 2022 Noord-Holland, <https://files.fietsersbond.nl/wp-content/uploads/sites/124/2022/09/04204043/recreatief-fietsen-NH.pdf>

van de vier vernieuwde Icoonroutes: [de LF Kustroute](#), [de LF Zuiderzeeroute](#) en [de LF Waterlinieroute](#).

Figuur 1: de drie Icoonroutes in Noord-Holland

In de Kwaliteitsmonitor 2022 van het Fietsplatform scoort het fietsnetwerk in Noord-Holland drie sterren (van de vijf) en behoort het tot de drie minst hoog scorende provincies. Noord-Holland laat met name punten liggen op de kwaliteit van recreatieve fietsmogelijkheden, zoals de omgeving, toegankelijke infrastructuur en aanvullende voorzieningen. Ook op de kwaliteit van de ontsluiting van het route-aanbod laat Noord-Holland punten liggen. Bij een paar regio's in Noord-Holland is dit wel op orde, maar provincie dekkend is dit niet het geval. Daarnaast valt er nog winst behalen op een betere afstemming en samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud¹⁰. Het Fietsplatform adviseert daarom om een

¹⁰ Kwaliteitsmonitor fietsregio's, Fietsplatform, 2022, <https://www.fietsplatform.nl/wp-content/uploads/2023/01/2022-Rapport-Kwaliteitsmonitor-fietsregios.pdf>

¹¹ Cijfers in de watersport, waterrecreatie advies, 2019, <https://waterrecreatienederland.nl/content/uploads/2019/07/Symposium-Waterrecreatie-advies-21062019-samenvatting.pdf>

¹² Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, Provincie Noord Holland, 2016 [https://www.noord-](https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Toerisme_recreatie/Waterrecreatie/Beleidsdocumenten/Visie_op_waterrecreatie_in_Noord_Holland_2030)

provinciebreed routebureau of coördinatiepunt op te richten dat zorgt voor verbinding, duidelijke afspraken en een efficiënte aanpak.

Varen

Uit het CVTO-onderzoek (2018) blijkt dat 49% van de ondernomen watersportactiviteiten in Noord-Holland uit varen of zeilen bestaat. Watersporters kunnen in Noord-Holland terecht op zo'n meer dan 1.000 kilometer aan sloepennetwerk (zie figuur 2). Daarnaast zijn er 300 havens, waarvan 250 havens met meer dan 20 ligplaatsen¹¹.

In 2016 heeft de provincie Noord-Holland de Visie Waterrecreatie 2030 geschreven. De ambitie hier is dat in 2030 Noord-Holland een vitale provincie in waterrecreatie is. Goede verbindingen in het vaarnetwerk is hierbij essentieel en goede ontsluitingen zijn aantrekkelijk voor de verbinding tussen land- en waterrecreatie¹². Om de vaarroutes in de Provincie Noord-Holland te optimaliseren, biedt de Provincie subsidieregelingen aan. In Noord-Holland zijn er op dit moment drie subsidieregelingen op het gebied van waterrecreatie. Het gaat om de volgende subsidies:

- *Waterrecreatie voor de kleinere pleziervaart*
Het doel van deze subsidie is om knelpunten in vaarroutes aan te pakken en daarmee het openbaar water toegankelijker en bevaarbaarder te maken¹³.
- *Waterrecreatie Duurzaamheid en Innovatie*

[holland.nl/Onderwerpen/Toerisme_recreatie/Waterrecreatie/Beleidsdocumenten/Visie_o](https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Toerisme_recreatie/Waterrecreatie/Beleidsdocumenten/Visie_op_waterrecreatie_in_Noord_Holland_2030)
[p_waterrecreatie_in_Noord_Holland_2030](https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Toerisme_recreatie/Waterrecreatie/Beleidsdocumenten/Visie_op_waterrecreatie_in_Noord_Holland_2030)

¹³ Waterrecreatie voor de kleinere pleziervaart subsidie, 2023 [https://www.noord-](https://www.noord-holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/W/Waterrecreatie_voor_de_kleinere_pleziervaart_subsidie)
[holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/W/Waterrecreatie_voor_de_kleinere_pleziervaart_subsidie](https://www.noord-holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/W/Waterrecreatie_voor_de_kleinere_pleziervaart_subsidie)

Het doel van deze subsidie is om duurzame watersport en innovaties in waterrecreatie te bevorderen¹⁴.

- *Waterrecreatie Kleine Voorzieningen en Diensten*
Deze subsidie heeft als doel om kleine infrastructuur voor waterrecreatie uit te breiden en de dienstverlening te versterken¹⁵.

Ruiternetwerk

Provincie Noord-Holland kent verschillende ruiterroutes (zie figuur 4). Het is niet precies duidelijk om hoeveel kilometer ruiterroutes het gaat. De toegankelijkheid van de routes verschilt echter per gebied. Zo hebben ruiters in het Noord-Hollands Duinreservaat een betaalde ruiterskaart nodig, terwijl de paden in Zuid-Kennemerland vrij toegankelijk zijn¹⁶.

Mountainbikenetwerk

Noord-Holland kent verschillende mountainbikeroutes, maar het is geen provincie dekkend mountainbikeroutenetwerk. In figuur 5 en 6 zijn de mountainbikeroutes in Noord-Holland weergegeven. Volgens Kluitech (2023) zijn er zeventien MTB-routes in Noord-Holland. In de Nationale Routedatabank staan er veertien weergegeven; nog niet alle routes zijn in de databank opgenomen. De routes gaan over grond van verschillende beheerders. Daarom gelden er verschillende regels. In het Noord-Hollands Duinreservaat van PWN geldt bijvoorbeeld dat je op de meeste onverharde paden tot 10.30 uur mag fietsen. Ook is daar een toegangskaat verplicht. Voor de MTB-routes zijn geen speciale vignettes nodig, maar een vrijwillige bijdrage voor het onderhoud van de routes is mogelijk. Ook zijn er in de zomer regels voor het fietsen op het strand¹⁷

¹⁴ Waterrecreatie Duurzaamheid en innovatie subsidie, 2023 https://www.noord-holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/W/Waterrecreatie_Duurzaamheid_en_Innovatie_subsidie

¹⁵ Waterrecreatie kleine voorzieningen en diensten subsidie, 2023 https://www.noord-holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/W/Waterrecreatie_Kleine_Voorzieningen_en_Diensten_Noord_Holland_subsidie

Er is geen overzicht van lokale hardlooperoutes, en voor zover bekend zijn er geen gravelbikeroutes in Noord-Holland.

Figuur 2 Fietsen in Noord-Holland – eigen foto

¹⁶ Ruitersinformatie, PWN, 2023, <https://www.pwn.nl/ruiterinformatie>

¹⁷ MTB-Noordwest, 2023 <https://mtb-noordwest.nl/buitencode.html>

2.2 Stakeholders betrokken bij recreatieve routes

Bij de ontwikkeling, instandhouding en benutting van routes zijn veel verschillende partijen betrokken. Deze rollen zijn: eigenaarschap van routes en/of routenetwerken, beheer en onderhoud van bewegwijzering in het veld, beheer en onderhoud van routedata, eigenaar en beheer van de terreinen en paden, productontwikkeling en marketing en communicatie, monitoring en belangenbehartiging. Zie ook de begrippenlijst. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de stakeholders in Noord-Holland, per rol.

Tabel 1: overzicht stakeholders recreatieve routes Noord-Holland

Eigenaren routenetwerken	Routebeheerders	Terreinbeherende organisaties (eigenaren en beheerders van de paden)	Marketing, informatievoorziening en productontwikkeling	Belangenorganisaties
Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Gemeente Haarlem	Natuurmonumenten	DMO's en CMO's ¹⁸	ANWB
Groengebied Amstelland	Recreatieschap West-Friesland	Goois Natuurreservaat	Recreatieschappen	HISWA-RECRON
Recreatieschap Spaarnwoude Park	Recreatie Noord-Holland	St. Landschap Noord-Holland	Routebureau Utrecht	Fietsplatform
Recreatieschap Twiske-Waterland	Visit Gooi en Vecht	Staatsbosbeheer	Wandelnet	Stichting Rustpunt
Recreatieschap Geestmerambacht	VVV Texel	PWN	Fietsplatform	Stichting Te Voet
Plassenschap Loosdrecht	Routebureau Utrecht	Waternet	TBO's	Stichting TOP Routenetwerken (STR)
Recreatieschap West-Friesland	Wandelnet	Recreatieschappen		Wandelnet
Gemeenten	NP Noord-Kennemerland	Gemeenten		
Provincie	Landschap Noord-Holland (in gemeente Heemstede)	Particuliere eigenaren		
Wandelnet		(Waterschappen (vaarwegen))		
Fietsplatform				

¹⁸ Zie bijlage 2 voor een overzicht van DMO's en CMO's in Noord-Holland

Conclusie stakeholders

Route-eigenaren

Route-eigenaren zijn de leidende partijen als het gaat om routenetwerken. Ze zijn eindverantwoordelijk voor de instandhouding van de routenetwerken. In Noord-Holland is het eigenaarschap van de routes versnipperd. De route-houders binnen hun eigen gebied het overzicht over waar de routenetwerken lopen. Hierbij is het belangrijk dat er duidelijke afstemming en samenwerking is over bijvoorbeeld revisies en ontsluiting van data. De regie op samenhang van routes binnen het gehele routenetwerk wordt nu deels informeel opgepakt door het routebureau van Recreatie Noord-Holland als grootste routebeheerder.

Routebeheerders

Het aantal routebeheerders is overzichtelijk. Omdat Recreatie Noord-Holland de grootste routebeheerder is, wordt deze coördinatie voornamelijk door hen opgepakt. De grootste beheerders (RNH, Recreatieschap West-Friesland, Visit Gooi & Vecht) weten elkaar te vinden en er is enige afstemming met andere beheerders.

Terreinbeheerders

Er zijn veel verschillende eigenaren van paden en vaarwegen. Het contact en de afstemming met hen, verloopt veelal via de routebeheerders. De grote TBO's in de provincie spreken elkaar regelmatig in het TBO-overleg, waar zij onderling afstemmen, samenwerken en zo nodig gezamenlijke projecten opstarten.

Marketing, informatievoorziening en productontwikkeling

De marketing, informatievoorziening en productontwikkeling is in Noord-Holland sterk versnipperd. Op dit moment wordt hier geen regie op gevoerd. Een groep DMO's en CMO's spreken elkaar wel regelmatig in het DMO-overleg, maar een structurele samenwerking is er niet.

2.3 *Digitale informatie over routenetwerken*

Welke partijen beheren de digitale informatie van de routenetwerken in Noord-Holland en waar wordt dit verzameld?

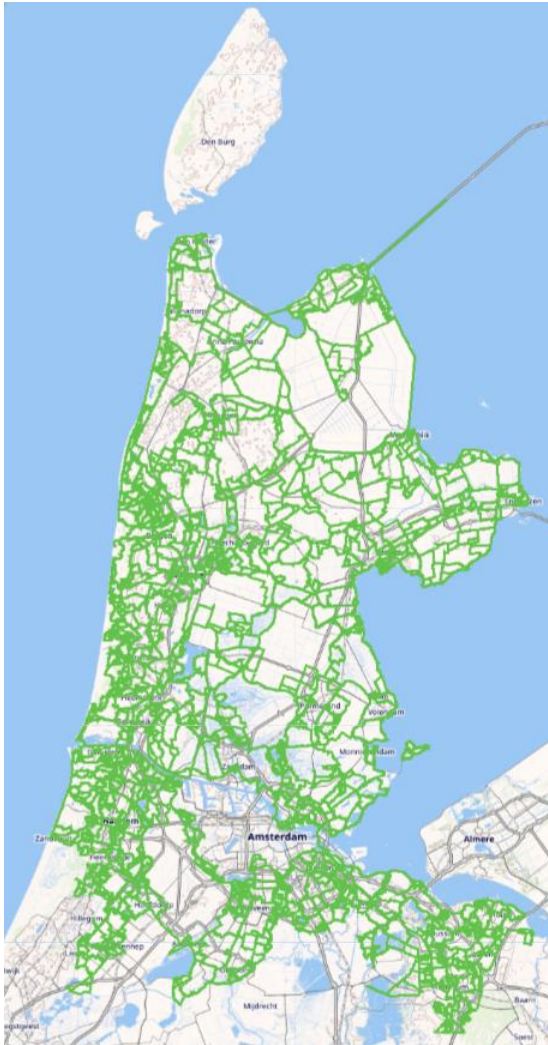
Nationale routedatabank

De routebeheerders leveren periodiek de brondata van de fiets- en wandelnetwerken aan bij de nationale routedatabank.

Op dit moment is het overgrote deel van de routenetwerken van Noord-Holland te vinden in de Nationale Routedatabank (routedatabank.nl). Dit is een digitale databank met actuele geo-informatie over de regionale en landelijke fiets-, wandel-, ruiter- en MTB-netwerken. Binnen de routedatabank werken vier organisatie samen om data te vergaren en te bewerken tot landelijke data: Fietsplatform, Wandelnet, NTFU en de KNHS.

Informatie over themaroutes die gebruik maken van de knooppunten en netwerken is niet in deze databank opgenomen, met uitzondering van de landelijke routes: LF-routes, LAW's, Streekpaden en NS-wandelingen. De Nationale Routedatabank is ook gekoppeld aan bijvoorbeeld Meldpunt Routes, waar routegebruikers meldingen kunnen doen wanneer er bijvoorbeeld bewegwijzering stuk is.

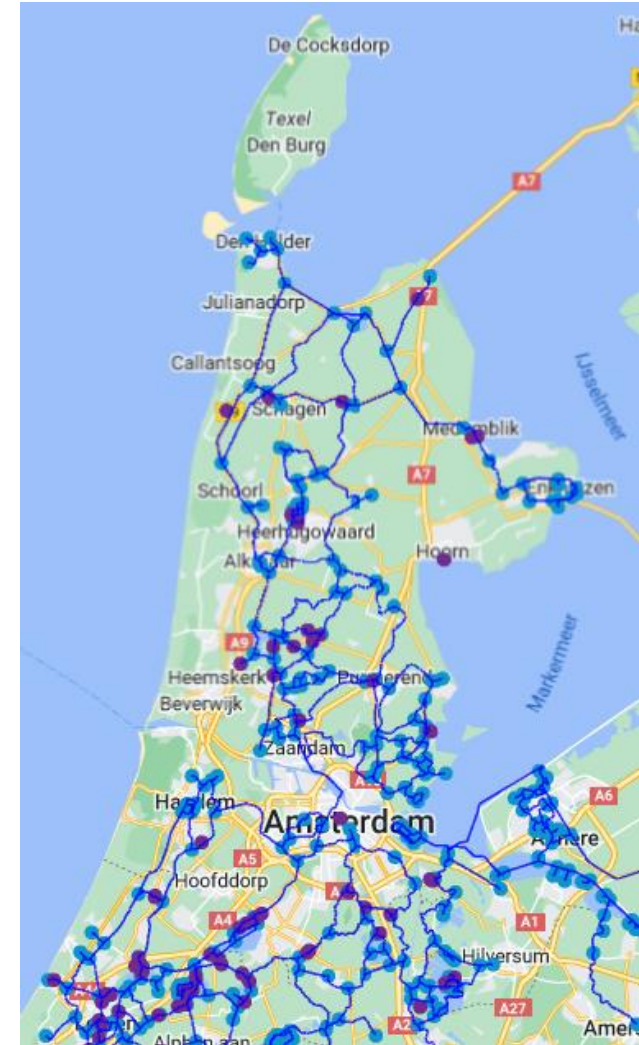

Figur 3 Wandelnetwerken (bron: Routedatabank 2023)

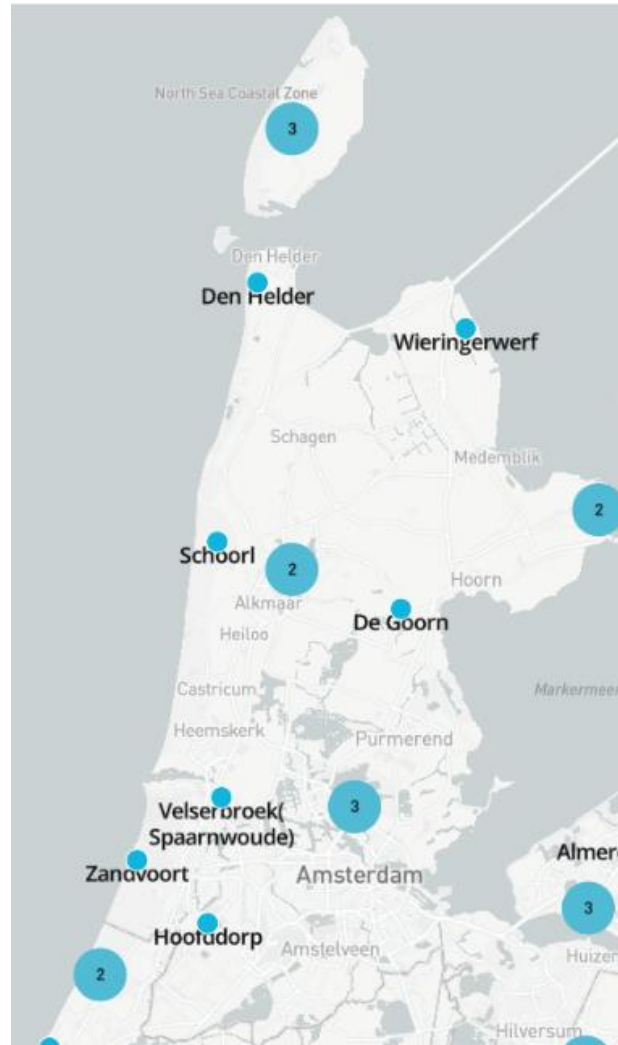
Fietsnetwerken (bron, Routeplanner wandelnetwerk Noord-Holland 2023)

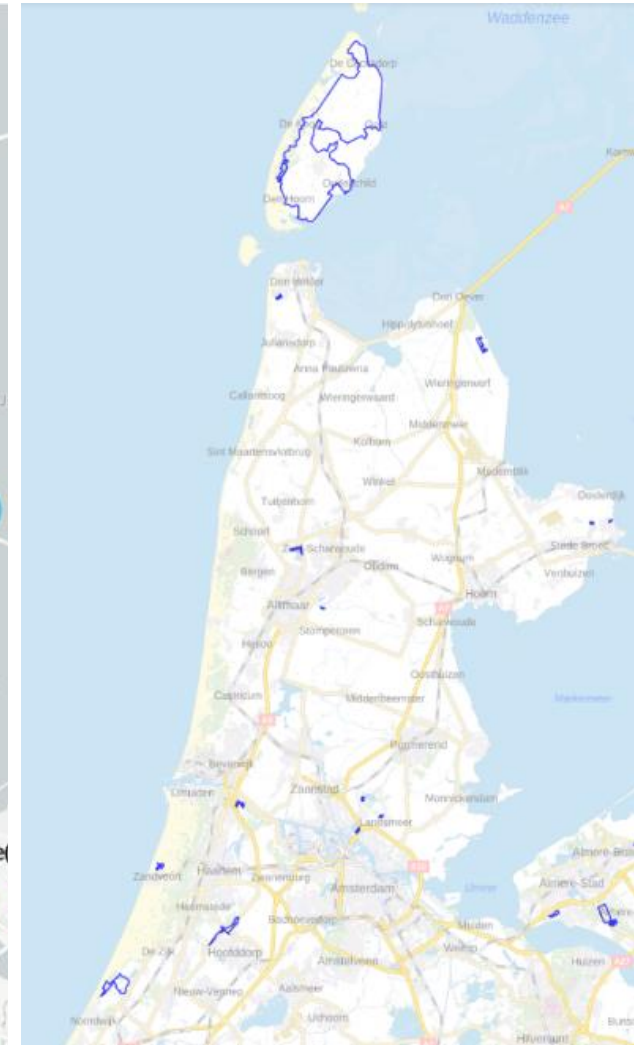
Sloepennetwerk Noord-Holland (bron: Routeplanner Sloepennetwerk 2023)

Figuur 4 Ruiternetwerk Noord-Holland (Nationale Routedatabank, 2023)

Figuur 5 MTB-routes Noord-Holland (Kluitech, 2023)

Figuur 6 MTB-routes Noord-Holland (Nationale Routedatabank, 2023)

2.4 Themaroutes

Productontwikkeling

Naast het gebruik van routes om te wandelen, fietsen of varen kunnen routes gebruikt worden in productontwikkeling. Met productontwikkeling van routes bedoelen we het ontwikkelen van aanbod (activiteiten of arrangementen) voor toeristen en recreanten waar een route een onderdeel van is. Voorbeelden zijn “Happen en trappen” of een Noord-Hollandpad wandelarrangement.

Hoewel routes een essentieel onderdeel zijn van een toeristisch-recreatieve bestemming of beleving, is de toeristische productontwikkeling rondom routes in Noord-Holland nog beperkt. Er worden door verschillende partijen, zoals TBO's, recreatieschappen, DMO's en VVV's en werkgroepen wel themaroutes ontwikkeld (soms met subsidie van de provincie). Echter worden niet alle themaroutes die ontwikkeld worden goed geborgd. Soms hebben themaroutes een markering in het veld, die niet aan is gesloten op het wandelnetwerk. Hierdoor ontstaat er een rommelig straatbeeld. Partijen (overheden, ondernemers, DMO's) beamen de behoefte aan productontwikkeling, maar geven hier zelf niet altijd prioriteit aan.

Marketing en communicatie

De Noord-Hollandse routenetwerken en bijbehorende informatie worden op veel verschillende plekken verzameld, gemaakt en gecommuniceerd: er is hier sprake van versnippering. Deze versnippering zorgt ervoor dat het aanbod onoverzichtelijk is voor de consument en voor Destination Marketing Organisations (DMO's) in de regio. Een bottleneck is daarnaast dat de kwaliteit onduidelijk is: het is onduidelijk of een route wel leuk of actueel is. Tenslotte is met het beheer van de verschillende sites en de route-data die daarop staat tijd en geld gemoeid, en is het bereik van elk van de afzonderlijke kanalen beperkt.

Een deel van de Noord-Hollandse routes wordt door verschillende DMO's onder de aandacht gebracht. Een aantal DMO's ontwikkelen zelf routes en promoten deze, terwijl ook een deel van de DMO's routes communiceert die door andere partijen zijn gemaakt. Zie bijlage 2 voor een overzicht van het route-aanbod in Noord-Holland via DMO's.

Er zijn verschillende aanbieders die over de routes communiceren naar de consument. Het gaat hier om zowel publieke als commerciële partijen. Commerciële routeaanbieders, zoals RoutAbel, Routeyou en Route.nl, presenteren routes van gebruikers (crowd sourcing), van anderen (overheden, bedrijven of instellingen) en soms ook eigen routes. Dit kan een gevaar zijn omdat deze niet altijd routenetwerken lopen en daarmee bezoekersmanagement juist in de weg kunnen zitten. Commerciële routeaanbieders promoten daarnaast ook routes in opdracht van gemeenten, regio's of andere organisaties. In bijlage 2 vindt u een overzicht van commerciële route-aanbieders in Noord-Holland.

Onder de (semi)publieke partijen die communiceren over routes zien we verschillende terreinbeherende organisaties zoals Staatsbosbeheer, recreatieschappen en Natuurmonumenten. Recreatie Noord-Holland communiceert over routes in opdracht van de provincie en de recreatieschappen. Dit doen zij via het Wandelnetwerknoordholland.nl (32 themaroutes), Natuurwegwijzer en het Noord-Hollandpad.

De provincie is (eenmalig) medefinancier van enkele andere kanalen waar over routes gecommuniceerd wordt naar het publiek, waaronder:

- Hollandroute.nl (60 routes)
- Laagholland.com (145 routes)
- CycleSeeing Amsterdam (47 routes)

Natuurwegwijzer

Via de website Natuurwegwijzer.nl (228 routes gericht op beleving natuur en landschap) worden routes en TOP's in groen- en natuurgebieden in

Noord-Holland gecommuniceerd naar de consument. De website werd in 2007 ontwikkeld met steun van de provincie en beheerd door het IVN. Partners die content aanleverden waren: Landschap Noord-Holland, IVN, Recreatie Noord-Holland, PWN en Waternet. Er is al enige jaren geen geld meer voor beheer van de site. De site is nog online en wordt (naar verluid) tijdelijk gefinancierd door PWN. De Natuurwegwijzer is uniek omdat op kwaliteit gecontroleerde routes worden aangeboden van verschillende terreinbeheerders. In die zin was het zijn tijd ver vooruit. Er zijn nog altijd een aantal trouwe gebruikers van de Natuurwegwijzer (zo'n 80 per dag, volgens urlm.nl).

Communicatie en marketing voor routes in andere regio's

Een aantal routebureaus in Nederland communiceren via een website over routes naar hun inwoners en gasten, bijvoorbeeld recreatieschap Marrekrite in samenwerking met Merk Friesland, Routebureau Utrecht en Routebureau Noord-Brabant. Zij communiceren de routes vanuit een database via DMO's en hun eigen kanalen. Zo kan de kwaliteit gegarandeerd worden en kan worden gestuurd op de routes die juist wel (of even niet) in de etalage gezet worden. Door een database waar meerdere partijen toegang tot hebben, is er één plek waar de routes bijgehouden worden.

2.5 Routebureau Recreatie Noord-Holland

Sinds 2015 bestaat het Routebureau Recreatie Noord-Holland, als onderdeel van Recreatie Noord-Holland.

Opdrachtgevers

RNH voert opdrachten uit voor vijf recreatieschappen in de provincie. Het gaat om Spaarnwoude Park, Twiske-Waterland, Geestmerambacht, Groengebied Amstelland, Alkmaarder- en Uitgeestermeer. Andere opdrachtgevers zijn: gemeenten, de provincie Noord-Holland en regionale samenwerkingsverbanden¹⁹.

Beheer en onderhoud

In Noord-Holland heeft het Routebureau Recreatie Noord-Holland het overgrote deel van de routenetwerken in het beheer en onderhoud. In bijlage 1 is de verdeling van het beheer en onderhoud van de routenetwerken in Noord-Holland in 2022 weergegeven.

Recreatie Noord-Holland is op dit moment verantwoordelijk voor: *Wandelen (2022)*²⁰:

- Onderdelen in beheer in de regio's: Texel, Kop van Noord-Holland, West-Friesland, Alkmaar, Zaanstreek, Zuid-Kennemerland, Amsterdam, Amstelland en Gooi- en Vechtstreek.

Fietsen (2022):

- Onderdelen in beheer in de regio's: Texel, Kop van Noord-Holland, West-Friesland, Alkmaar, Zaanstreek, Zuid-Kennemerland, Amsterdam, Amstelland en Gooi- en Vechtstreek.

¹⁹ Jaarverslag recreatie Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland, 2022, <https://www.jaarverslagrecreatienoordholland.nl/verslagen/verslag-2022/over-ons-22/>

²⁰ Het Routebureau Recreatie Noord-Holland zal de komende jaren het beheer en onderhoud van de routenetwerken Alkmaar, Midden-Kennemerland en de kop van Noord-

Holland onder de hoede nemen. Met deze regio's zijn nieuwe contracten van vier tot zes jaar gesloten (Jaarverslag RNH, 2022)

Varen (2022):

- Onderdelen in beheer in de regio's: Kop van Noord-Holland, West-Friesland, Alkmaar, Zaanstreek, deel van Zuid-Kennemerland, Amsterdam, Amstelland en Gooi- en Vechtstreek.

Hiernaast voert het Routebureau ook de volgende taken uit:

- Beheer en onderhoud van (kleine) routevoorzieningen, zoals TOP's, start- en informatiepanelen, gedragsborden, overstappen, hekken, picknickplaatsen, aanlegsteigers en bruggen.
- Uitvoering van de Boerenlandpadregeling: inmiddels goed voor 120 kilometer aan openbaar toegankelijke weiden, fruittuinen, bollenvelden en akkers over particuliere gronden.

De andere beheerders van de routenetwerken zijn (zoals ook weergegeven in paragraaf 3.2): Recreatieschap West-Friesland, de gemeente Texel, de gemeenten in de regio Gooi & Vecht, Routebureau Utrecht (in het gebied van het Plassenschap Loosdrecht) en diverse partijen in Zuid-Kennemerland²¹.

De meeste start- en knooppuntenpanelen van de wandel- en fietsnetwerken worden beheerd door RNH, ook in de gebieden met andere beheerders.

Door de bundeling van werkzaamheden van RNH binnen het Routebureau Recreatie Noord-Holland, ontwikkelt RNH expertise op het gebied van routes en worden synergievoordelen gerealiseerd. En hoewel het

²¹ Bij Zuid-Kennemerland is het wandel en sloepennetwerk en de TOPs in beheer bij RNH, maar het fietsnetwerk is in beheer en onderhoud bij de gemeente Haarlem. Bij het wandelnetwerk wordt het onderhoud uitgevoerd door NP Kennemerland en bij Heemstede doet Landschap Noord-Holland dit.

Routebureau formeel geen coördinerende taak heeft op het gebied van recreatieve routes in Noord-Holland, weten veel partijen van binnen en buiten de provincie RNH hier wel voor te vinden.

RNH gaf in het jaarverslag van 2021 aan meer te willen samenwerken met DMO's waaronder Laag Holland om door middel van verhaallijnen, de aantrekkelijkheid van routes te vergroten. Een voorbeeld hiervan is de Oerij-route²². In 2022 is de focus van het Routebureau RNH meer naar marketing en communicatie verschoven. Afgelopen jaren is het wandelroutenetwerk in Noord-Holland namelijk flink uitgebreid, waarvan een groot deel in het beheer is bij het Routebureau RNH. In deze meerjarenopdrachten van het wandelroutenetwerk, is naast het beheer en onderhoud ook de marketing en communicatie structureel opgenomen.

Het Routebureau Recreatie Noord-Holland maakt en onderhoudt informatiemiddelen over het wandelnetwerk (website en app) en themaroutes (enkele routes van andere organisaties via Natuurwegwijzer.nl). Dit doen ze in opdracht van de Provincie Noord-Holland ook voor het Noord-Hollandpad.

2.6 Terreinbeherende organisaties

Terreinbeherende organisaties zijn eigenaar van gebieden waar veel mensen graag wandelen, fietsen en varen. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, de Waterbedrijven en Landschap Noord-Holland behoren hiertoe, evenals de

²² Jaarverslag Recreatie Noord-Holland, Recreatie Noord-Holland, 2021, <https://www.jaarverslagrecreati Noordholland.nl/verslagen/verslag-2021/2021-in-beeld/#ontwikkeling>

recreatieschappen, sommige gemeenten en particuliere eigenaren. Deze organisaties zijn eigenaar en beheerder van de paden en ondergrond waarover de routenetwerken lopen.

Een aantal van de TBO's heeft ook zelf gemarkeerde routes. Dit zijn geen routenetwerken, het zijn bijvoorbeeld korte paaltjesroutes of themaroutes. De TBO's beheren en communiceren deze routes vaak zelf. Voor TBO's met leden (zoals Landschap Noord-Holland en Natuurmonumenten) zijn de routes een belangrijke vorm van ledenbinding.

In de meeste gevallen zijn de routes van de TBO's wel onderdeel van de routenetwerken. De volgende TBO's hebben zelf gemarkeerde routes:

- Staatsbosbeheer heeft in Noord-Holland 18.000 hectare natuur in beheer met 46 routes. Bij elkaar is dit 842 km aan wandel-, fiets-, ruiters-, mountainbike- en vaarroutes in Noord-Holland²³.
- Natuurmonumenten heeft circa 65 wandel-, fiets en vaarroutes in Noord-Holland²⁴.
- Landschap Noord-Holland heeft zo'n 4378 ha in beheer met 32 wandel- en 10 fietsroutes²⁵.
- Door de duingebieden van PWN lopen zo'n 50 gemarkeerde wandelroutes, ligt er 100 kilometer verhard fietspad en zijn er lig er een uitgebreid stelsel aan ruiterspaden²⁶. Het Goois Natuurreservaat heeft 2.900 ha in beheer met 14 wandel- en 2 fietsroutes. Daarnaast heeft het Goois Natuurreservaat 89 kilometer aan ruiterroutes²⁷.

²³ Staatsbosbeheer in Noord-Holland, Staatsbosbeheer, 2023 <https://www.staatsbosbeheer.nl/over-staatsbosbeheer/feiten-en-cijfers/noord-holland>

²⁴ De mooiste routes ,Natuurmonumenten, 2023 <https://www.natuurmonumenten.nl/provincies/noord-holland>

²⁵ Jaarverslag stichting Landschap Noord-Holland, 2023 <https://www.landschapnoordholland.nl/files/2023-07/Jaarverslag%20Landschap%20Noord%20Holland%202022.pdf>

2.7 Trends en ontwikkelingen

Recreatie en routenetwerken ondergaan voortdurende veranderingen. De volgende trends en ontwikkelingen zijn relevant om op in te spelen.

Recreatief fietsen neemt toe

Het aantal recreatieve fietsers neemt toe, door de groei van het aantal elektrische fietsen worden er ook meer kilometers afgelegd. Dit zorgt voor meer drukte op paden en wegen. Knooppuntroutes en LF-routes zijn populair; meer dan 50% van de fietsers maakt gebruik van deze routes. Ook nemen de meerdaagse fietsvakantietochten toe. Door het toegenomen aantal elektrische fietsen, worden er hogere snelheden behaald en is de actieradius uitgebreid. Helaas komen er hierdoor ook fietsongevallen voor, en wordt het dragen van een helm meer gemeengoed²⁸. De toegenomen drukte vraagt om een geschikte infrastructuur van paden en wegen. Er is hierdoor meer behoefte aan contact met het provinciale fietsbeleid en de provinciale fietspaden, evenals het inventariseren van knelpunten en het voorbereiden van oplossingen zoals aanpassingen in het netwerk en themaroutes.

²⁶ Routes, PWN, 2023 <https://www.pwn.nl/natuur/routes>

²⁷ De natuur in, Goois Natuurreservaat, 2023 <https://gnr.nl/de-natuur-in/>

²⁸ Toekomstperspectief het recreatieve fietslandschap in 2030, Stichting Landelijk Fietsplatform, 2023, <https://www.fietsplatform.nl/wp-content/uploads/2023/04/Toekomstperspectief-het-recreatieve-fietslandschap-in-2030-Fietsplatform.pdf>

Wandelen is hip

De populariteit van wandelen is van alle tijden, maar de Coronapandemie zorgde ervoor dat Nederland massaal aan de wandel ging. Bijna 60% heeft meer of veel meer gewandeld sinds het begin van de Corona pandemie. Een klein deel (7%) wandelde juist minder. Met name jongeren tot 30 jaar zijn meer gaan wandelen, hier ging het om 70%. 30% gaf aan zeker meer te blijven wandelen na Corona en 49% gaf aan waarschijnlijk meer te blijven wandelen. In juli 2022 is gebleken dat ruime een derde (34%) van de jongeren tussen de 16 en 30 jaar, inderdaad meer is gaan wandelen dan voor de Corona pandemie²⁹. De voornaamste redenen voor jongeren om te wandelen zijn rust en ontspanning (41%), fysiek actief zijn (34%) en een frisse neus halen (32%). Het grootste deel (77%) van de jongeren maakt een ommetje (max. één uur), 45% van de jongeren maakt een wandeling van 5-10 kilometer en 14% maakt een dagwandeling van meer dan tien kilometer³⁰.

De tijdens corona populair geworden wandel-date is een blijvertje. En ook de wandelvergadering (weeting) wordt langzaam populairder. Omdat steeds meer mensen een zittend beroep hebben, is het belangrijk om bewegen in te bouwen in andere activiteiten en beleid hierop in te richten.

Varen ook populairder

Waterrecreatie wordt sinds een aantal jaar steeds populairder. Vooral varen (voornamelijk met een sloep), kanoën en kajakken, en suppen zijn populair. De coronapandemie heeft een extra impuls gegeven aan het aantal waterrecreanten, waardoor meer 'nieuwe watersporters' zich op het water begeven. Veel beleid is gebaseerd op grote waterrecreatie (sloepennetwerk, staandemastroute). Door het groeiend aantal mensen

²⁹ Trendrapport jongeren en wandelen, Wandelnet, 2022, <https://www.wandelnet.nl/l/library/download/urn:uuid:f6dc85b8-7de4-40e2-96ef-996cf6d38de2/trendrapport+jongeren+en+wandelen.pdf>

met een kano, kajak of sup, kan eraan gedacht worden om ook voor hen meer te doen met routes.

Figuur 6 De Ommetje-app (van Erik Scherder en de Hersenstichting) was in coronatijd wekenlang nr. 1 in de appstores. Sinds de lancering in 2020 is de app al meer dan 1,6 gedownload. Veel mensen zijn na Corona meer blijven wandelen.

Hoge verwachtingen van de beleving

De verwachtingen die recreanten hebben van de vrijetijdservaring worden hoger. Aan routes worden daarom steeds meer belevingen toegevoegd. Denk bijvoorbeeld aan “fietsen door het water”, “fietsen door de bomen” en “fietsen over de hei” in Belgisch Limburg. Een ander voorbeeld zijn luister, AR/VR-belevingen zoals gemaakt voor de Liberation Route waar foto's, verhalen, filmpjes en VR-belevingen bij gemaakt zijn. Een tot in de puntjes doorgevoerde themaroute trekt de aandacht en kan

³⁰ Factsheet jongeren en wandelen, Wandelnet, 2022, <https://www.wandelnet.nl/l/library/download/urn:uuid:92991bda-ed88-479b-845a-a3af673acd16/infographic+jongeren+en+wandelen.pdf>

heel populair worden. De belevingen en belevenissen vragen echter wel specialistische kennis en geld. Door samenwerking kunnen de kosten hiervoor gedeeld worden. Door een format te maken voor een themaroute waarin ook film, geluids- en beeldmateriaal gedeeld kan worden, kunnen routemakers in de regio efficiënt en effectief nieuwe themaroutes maken. Zo wordt voorkomen dat er steeds opnieuw een wiel wordt uitgevonden.

Digitalisering en blijvend belang fysieke informatie

Het gebruik van mobiele telefoons voor routeinformatie en -navigatie blijft toenemen. Veel recreanten gebruiken Strava, Komoot of Google Maps om te navigeren. Zo kiest 31% van de wandelaars er bijvoorbeeld voor om een wandelapp of routeplanner te gebruiken, ten opzichte van een gemarkeerde route met bordjes of paaltjes (43%), op de bonnefooi (30%), een knooppunten/keuzepuntensysteem (19%), en GPX/GPS apparaat (16%), een routekaart/wandelkaart van de regio (14%), een uitgebreid routeboekje of – folder (11%), een tekstuele routebeschrijving (9%) of iets anders (4%)³¹.

De verwachting is wel dat de behoefte aan fysieke informatie in het veld en informatie op papier (voorlopig) zal blijven. Markeringen in het veld zijn van belang om de routes duidelijk aan te geven en los te komen van het scherm tijdens de recreatie. Informatiemateriaal op papier (kaarten en boekjes) zijn ook nog altijd populair. De vormgeving en kwaliteit van de uitgave worden daardoor belangrijker.

De digitalisering betekent dat de digitale achterkant van de routeinformatie op orde moet zijn. Zowel de data van de netwerken, als informatie van de netwerken moet kloppen en gebruiksvriendelijk zijn. Naast dat informatie op een mobiel locatie specifiek moet zijn (hier loopt

de route), wordt het steeds belangrijker dat die ook tijdspecifiek is (de route wordt omgelegd vanwege wegwerkzaamheden, of bij deze route zijn laarzen nu aan te raden). Ook betekent digitalisering dat de apps en websites waarmee gecommuniceerd wordt, regelmatig ge-update en verbeterd moeten worden. Voor de eigenaren van de websites en apps kost dit de nodige tijd en geld.

Het inspelen op en benutten van de kansen van digitalisering vraagt om:

- Het faciliteren van routebeheerders bij het real-time ontsluiten van data over de routenetwerken, door standaarden af te spreken bijvoorbeeld.
- Creëren van overzicht in de (gecontroleerde) themaroutes en door samen met DMO's en CMO's krachten te bundelen voor informatievoorziening en marketing.
- Afstemming en kennisontwikkeling (ook met DMO's en routebureaus in het land) over vernieuwing van apps en websites, om te voorkomen dat (kostbare) wielen opnieuw uitgevonden worden.

Inzet routes voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling

Bijna driekwart van alle buitenrecreatie gaat om routegebonden activiteiten. Het sturen in waar mensen wandelen of fietsen, kan daardoor helpen bij het optimaal benutten van de beschikbare ruimte, en het ontlasten van te drukke plekken. Verschillende routebureaus en DMO's zijn hiermee bezig en doen ervaringen op provinciale, regionale en lokale schaal op.

Bij de inzet van routes voor bezoekersmanagement speelt ook druktemonitoring een belangrijke rol. Er komt steeds meer ervaring met monitoring met behulp van geanonimiseerde data van mobiele telefoons (zoals Resono-data). Grotere marketing en kennisorganisaties zoals

³¹ Routenetwerken om te ontdekken en te bewegen, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd 2023.

Marketing Oost, Visit Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen en Routebureau Utrecht zijn hiermee actief. In de toepassing hiervan voor informatievoorziening en beleid is nog veel mogelijk. Er is behoefte aan het delen en samen met andere organisaties ontwikkelen van kennis, ook voor partijen in Noord-Holland. Op dit moment hebben route-stakeholders in Noord-Holland maar beperkt toegang tot de nieuwste inzichten en kennis over het benutten van routes voor bestemmings- en bezoekersmanagement. Dit beperkt de optimale benutting van het schaarse recreatieve aanbod in de provincie.

Routestructuren onder druk

Een wandelpad, fietspad, of vaarverbinding vragen op zich weinig ruimte. De crux zit hem echter in de verbindingen en structuur die nodig is om een tot een bruikbaar netwerk te komen. In de ontwikkeling van stedelijk en landelijk gebied zijn deze verbindingen soms onvoldoende op het netvlies. Een nieuwe woonwijk wordt soms gebouwd zonder toegang tot wandel- of vaarmogelijkheden in het achterliggende landelijk gebied. Klimaatverandering en watertekort beperken op termijn de vaarmogelijkheden. Door beheertekorten van terreinbeheerders zoals recreatieschappen en natuurbeheerders kunnen paden en bruggen verdwijnen, en worden mogelijkheden voor routegebonden recreatie kleiner in plaats van groter. Tegelijkertijd bieden de ruimtelijke ontwikkelingen ook kansen voor nieuwe recreatieruimte en betere verbindingen. Een routeplatform kan het belang van routes bij ruimtelijke ontwikkelingen en natuurbeheer onder de aandacht brengen.

2.8 Conclusies huidige situatie in SWOT-analyse

Op basis de voorgaande analyse van de huidige situatie, zijn de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen rond routes in de provincie in kaart gebracht.

Sterktes

- Landschappelijke variatie in Noord-Holland, daardoor mooie omgeving voor routegebonden recreatie
- Nagenoeg dekkende wandel-, fiets- en vaarwegen, als belangrijk onderdeel toeristisch product Noord-Holland
- Eenduidige kwaliteit aanleg routenetwerken (door RNH)
- Grootste routebeheerders weten elkaar goed te vinden
- Beperkt aantal routebeheerders = overzichtelijk

Zwaktes

- Geen gecoördineerde kennisuitwisseling, nieuwe technieken worden niet snel toegepast
- Enigszins versnippering in beheer en onderhoud van de routenetwerken
- Sterke versnippering in marketing, informatievoorziening. Huidig gebruik van routes wordt niet / nauwelijks gestuurd
- Beperkte en ad hoc productontwikkeling rond routes
- Geen gezamenlijk beeld gewenste kwaliteit routenetwerken en de monitoring daarvan
- Onduidelijkheid over kwaliteit en actualiteit routes
- Totaaloverzicht van alle routes in Noord-Holland ontbreekt

Kansen

- Routes inzetten voor bestemmingsontwikkeling en bezoekersmanagement (spreiden, balans recreatie en natuur)
- Groeiende behoefte aan routegebonden activiteiten
- Routes inzetten voor stimuleren gezonde levensstijl
- Inzet op meerdaags routetoerisme voor regionale economie
- Toenemende populariteit waterrecreatie
- Inzetten op doorontwikkelen ruiter-, mountainbikenetwerken en inzicht krijgen in hardloop- en gravelbikeroutes
- Veel ontwikkelingen op het gebied van monitoring, data, en met data sturen van toeristen.

Bedreigingen

- Groeiende behoefte aan routegebonden activiteiten, toename drukte. Hierdoor knelpunten op paden door verschillende soorten routegebruikers, toenemende druk op natuur
- Verschillende route-aanbieders die ook eigen gemaakte routes aanbieden, die niet altijd over routenetwerken lopen, of niet actueel zijn.
- Digitale informatievoorziening vereist regelmatige updates en doorontwikkelingen, risico is achterstand op ICT-gebied
- Hoge verwachtingen van recreanten en toeristen voor beleving van routes

3 Wat is nodig om de potentie van routes te verzilveren?

Dit hoofdstuk beschrijft de behoeften om de potentie van routes te verzilveren voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling. Ook beschrijft het in hoeverre de provincie Noord-Holland hier al aan voldoet en wat hier nog voor nodig is.

3.1 Routes inzetten voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling

Routes als middel voor bezoekersmanagement en een gezonde leefomgeving

Routes vervullen een belangrijke rol bij het managen van bezoekersstromen. Door bepaalde routes in de online navigatie te promoten, of door delen van netwerken juist tijdelijk weg te laten, kunnen rustige plekken onder de aandacht gebracht worden en drukke plekken worden ontlast.

Routes kunnen dan ingezet worden voor:

- Zonering in de natuur. Tijdens het broedseizoen kunnen bijvoorbeeld bepaalde routes en delen van netwerken even 'uit gezet' worden.
- Ontlasten van te drukke plekken of momenten.
- Stimuleren van toerisme en recreatie op plekken en momenten dat dat wenselijk is.
- Routes dagen uit om te bewegen. Routenetwerken die starten in de bebouwde kom, van waaruit mensen gemakkelijk de

groengebieden in kunnen, zijn belangrijk voor het fysieke en mentale welzijn van bewoners.

Routes als onderdeel of aanjager van de bestemming

De nagenoeg dekkende routenetwerken in Noord-Holland laten zien dat routes een belangrijk onderdeel zijn van het toeristisch-recreatieve product en de bestemming Noord-Holland. In Noord-Holland zijn er jaarlijks miljoenen toeristen en recreanten die gebruik maken van de routenetwerken. Populaire thema's in Noord-Holland zijn de Bollen- en Tulpenroutes, Molenroutes, Pontjesroutes, polders, forten, de kust, duinen, het achterland en stadswandelingen.

De routenetwerken vormen het basisnetwerk om bezoekersstromen op provinciaal, regionaal, gemeentelijk en gebiedsniveau in kaart te brengen, te geleiden en te sturen. Daarnaast kunnen routes ook bestemmingsontwikkeling aanjagen of ondersteunen, en educatie en beleving bieden aan bezoekers. Denk bijvoorbeeld aan Liberation Route en Het Van Gogh-Roosegaardse fietspad bij Eindhoven.

3.2 *Bouwstenen en huidige situatie in Noord-Holland* **Bouwstenen voor het benutten van routes**

Meer coördinatie en samenwerking, focus en kennisontwikkeling rond routes en routenetwerken is nodig om routes in te zetten voor bestemmingsontwikkeling en bezoekersmanagement. Voorbeelden van routebureaus waar het beoogde effect zichtbaar wordt, zijn Routebureau Veluwe en Routebureau Brabant. Routebureau Veluwe werkt samen met Veluwe op 1 en de Provincie Gelderland aan bestemmings- en bezoekersmanagement. Zo zijn ze bezig met het inrichten van ontvangstlocaties, werken ze door middel van welkomstborden aan eenheid en beleving op Veluwe en passen ze routenetwerken aan, om de druk op de natuur te verminderen. Routebureau Utrecht zet routes in de etalage die bezoekers moeten trekken naar gebieden waar nog ruimte is voor extra bezoek, zoals de Krommerijnstreek. Routebureau Brabant is

volop bezig met bestemmingsontwikkeling. Zo ontwikkelen zij Brabant als bestemming voor meerdaags wandel- en fietstoerisme met productontwikkeling rond het Van Gogh thema, en het spreiden van druk in de Brabantse Natuurgebieden.

Belangrijke bouwstenen zijn:

- A. Samenwerking en verbinding
- B. Beheer, onderhoud en ontwikkeling
- C. Communicatie, marketing en productontwikkeling
- D. Monitoring en kennisuitwisseling

A. Samenwerking en verbinding

B. Beheer en ontwikkeling

C. Communicatie, marketing en productontwikkeling

D. Monitoring en kennisuitwisseling

Hieronder worden deze vier bouwstenen toegelicht. Hierbij wordt omschreven wat de huidige situatie in Noord-Holland per bouwsteen is. Omdat niet alle voorwaarden om routes in te kunnen zetten voor bezoekers- en bestemmingsmanagement zijn vervuld in Noord-Holland,

wordt er ook per bouwsteen beschreven wat er nog nodig is om dit te realiseren.

A. Samenwerking en verbinding

Samenwerking is de basis voor een provincie-overkoepelend routeplatform: partijen moeten gezamenlijk in actie komen om de potentie van routes optimaal te benutten. Daarvoor is het belangrijk dat partijen die werken aan routenetwerken en themaroutes elkaar weten te vinden. Met andere woorden, samenwerking en verbinding tussen verschillende partijen is belangrijk voor:

- Het waarborgen van de kwaliteit van de routenetwerken
- Een gezamenlijke strategie op het sturen van bezoekers in de provincie
- Kennisdeling tussen verschillende soorten partijen.

Hoe is het nu in Noord-Holland?

- Provinciebrede coördinatie, samenwerking en verbinding op het gebied van routes ontbreekt. Partijen hebben aangegeven hier wel behoefte aan te hebben. Een deel van de routebeheerders weet elkaar te vinden
- Op dit moment zit in de overeenkomst van gemeenten met DMO's (nog) geen opdracht om samenwerking op te zoeken voor bezoekersmanagement en de inzet van routes hierbij.

Wat is er nog nodig?

Door het organiseren van bijeenkomsten, samenwerking in projecten en hier ook formele afspraken over te maken, kan de provincie verbinding creëren tussen de partijen die werken aan en met routes. Tijdens bijeenkomsten en (structurele) overleggen is er ruimte om kennis te delen en ervaring uit te wisselen waardoor samenwerking in de provincie versterkt kan worden en routes beter ingezet kunnen worden bezoekersmanagement.

B. Beheer, onderhoud en ontwikkeling

Het beheer en onderhoud van routenetwerken is tweedelig:

1. *Beheer en onderhoud van bewegwijzering en panelen in het veld.*
Beheer en onderhoud van bewegwijzering is nodig om de kwaliteit van de routenetwerken te bewaken. Het gaat er hierbij om dat de bewegwijzering van de routes en de informatiepanelen die in het veld staan, actueel en bruikbaar worden gehouden.
2. *Beheer en onderhoud van data in het routebeheersysteem.*
Voor het bijhouden waar alle bewegwijzering en panelen in het veld staan, is er een routebeheersysteem. Hierin staat aangegeven waar het routenetwerk langsloopt, en waar de bewegwijzering en de panelen staan. Het routebeheersysteem is ook geschikt voor het aangeven van omleidingen en stremmingen (bijvoorbeeld tijdens het broedseizoen). Nog niet alle routebeheerders gebruiken deze functie. In de wandelapp van Noord-Holland, wordt deze informatie wel gecommuniceerd. Het is van belang dat de data in het routebeheersysteem actueel gehouden wordt, omdat het routebeheersysteem als bron dient voor de productontwikkeling van routes.

Naast beheer en onderhoud is het belangrijk dat routenetwerken goed blijven aansluiten bij de wensen en behoeften van de gebruikers en dat de routes ingepast worden in het stedelijk of landelijk gebied waarin de paden en wegen liggen. Hiervoor zijn revisies en doorontwikkeling van belang:

- *Revisies*
Revisies van routenetwerken zijn nodig om de routenetwerken goed te laten aansluiten bij de gebruiker en het landschap waarin het ligt. Opgaven zoals de woningbouw, het Programma Landelijk Gebied en recreatiezonering veranderen het landschap. Hierdoor moeten routenetwerken mogelijk omgelegd worden om hier in te passen. Ook ontwikkelingen zoals verschillende gebruikersgroepen op routes

en een grotere actieradius van e-bikes maken dat de behoeften voor routes veranderen.

- *Doorontwikkelingen*
Doorontwikkeling van de routenetwerken zijn van belang om tot provinciaal dekkende en fijnmazige routenetwerken te komen. Recreatie begint immers bij de voordeur. Goed bereikbare routenetwerken dragen hieraan bij.

Hoe is het nu in Noord-Holland?

- De wandel-, fiets- en vaarnetwerken zijn grotendeels provincie dekkend. Het mountainbike- en ruiternetwerk niet; hier zijn enkel losse routes van verschillende beheerders, zonder dat er een overzicht is.
- Het overgrote deel van de routenetwerken is in beheer van Recreatie Noord-Holland. De rest van het beheer en onderhoud is enigszins versnipperd en onderverdeeld bij vier andere partijen, namelijk: gemeente Haarlem, Recreatieschap West-Friesland, Visit Gooi en Vecht en VVV Texel. Wel is het beheer goed geborgd (er is een aanspreekpunt) en hebben de partijen onderling contact.
- De routebeheerders hebben elk hun eigen routebeheersysteem. Er is dus geen sprake van een gezamenlijk routebeheersysteem.
- Er is geen gezamenlijk beeld van de gewenste kwaliteit.
- RNH voert een groot deel van de ontwikkeling van routenetwerken uit, en zorgt zo wel voor een eenduidige kwaliteit van aanleg.
- Hoewel het Routebureau Recreatie Noord-Holland formeel gezien geen coördinerende taak heeft, fungeert het wel als (informeel) aanspreekpunt.

Wat is er nog nodig?

Om routes in te zetten voor sturing, management en ontwikkeling moet het beheer en onderhoud van routes, zowel digitaal als in het veld, op orde zijn. Hiervoor is het volgende nodig:

- Dekkende routenetwerken die goed op elkaar aansluiten.
- Coördinatie tussen beheerders, werken volgens dezelfde (minimale) kwaliteitsstandaard.
- Continu doorontwikkelen van de netwerken en deze up-to-date houden, omdat ze moeten aansluiten bij lokale en regionale ruimtelijke ontwikkelingen, zoals een nieuwe weg, een nieuwe woonwijk of anderszins.
- Beheer van de netwerken goed geborgd. Een netwerk is zo sterk als de zwakste schakel. Als een deel onvoldoende beheerd wordt, heeft dat uitstraling op de rest van het netwerk.
- Digitale data over de netwerken wordt goed beheerd, onderhouden en uitgewisseld. Dit houdt in dat data in de routebeheersystemen actueel wordt gehouden en wijzigingen in de routenetwerken (bijv. knooppunten die verlegd zijn of lijnstukken die anders lopen) structureel met DMO's en de Nationale Routedatabank worden gedeeld. Zo kan de kwaliteit van routeproducten van DMO's gewaarborgd blijven.

Daarbij is het belangrijk om rekening te houden met de volgende behoeften:

- Deelnemers van de werksessie gaven aan dat ze graag het beheer en onderhoud (zowel fysiek als digitaal) bij de huidige partijen laten en er geen behoefte aan is om het bij één partij neer te leggen.
- Er is wel behoefte aan uniformiteit in beheer en onderhoud.
- Het is belangrijk dat er onderlinge afstemming en coördinatie plaatsvindt over (data)beheer. Mogelijk kan er in de uitvoering (nog meer) schaalvoordeel behaald worden.

C. Communicatie, marketing en productontwikkeling

Bij productontwikkeling staat de informatievoorziening van routes naar bezoekers toe centraal. Om de juiste informatie over de netwerken en de routes naar de bezoekers en inwoners te krijgen, kun je verschillende soorten producten inzetten zoals panelen in het veld, routeboekjes en –flyers en digitale routeproducten. Dit kan op basis van themaroutes, verhalen en arrangementen om de routenetwerken te benutten. Themaroutes worden soms ook geïnitieerd door lokale inwoners en ondernemers. Dit draagt bij aan draagvlak, betrokkenheid bij de regio en een uniek routeaanbod. Wel is het van belang dat die initiatieven in goede banen worden geleid om deze themaroutes passend bij de identiteit van de regio te houden.

Onder marketing en communicatie verstaan we het onder de aandacht brengen van routeproducten naar de juiste doelgroep. Het is belangrijk dat de juiste routes op het juiste moment 'in de etalage' worden gezet. Dit kan zowel via offline- (bijv. magazines en kaarten) als online kanalen (website, sociale media). Wanneer routes op een website gepubliceerd worden, kan dat via een eigen routemodule (bijv. Open Data Platform) of via een externe commerciële partij:

- *Eigen routeplatform*

Bij een eigen routeplatform worden routes zelf aangemaakt en direct op de eigen website gepubliceerd. Een Open Data Platform kan opengesteld worden met partners naar keuze.

- *Een externe (commerciële) partij*

Een externe (commerciële) partij publiceert routes van DMO's op hun eigen website. Bezoekers op de website van de DMO's worden dan omgeleid naar de website van de externe (commerciële) partij.

Hoe is het nu in Noord-Holland?

- De Noord-Hollandse routenetwerken en bijbehorende informatie worden op veel verschillende plekken verzameld, gemaakt en gecommuniceerd. Daarom is er op het gebied van communicatie, marketing en productontwikkeling sprake van sterke versnippering.
- Er worden veel verschillende kanalen gebruikt om het routeaanbod te communiceren. Dit zorgt voor onoverzichtelijkheid en onduidelijkheid bij recreanten, toeristen, route-eigenaren en -beheerders over of de routes nog actueel zijn.

Wat is er nog nodig?

Juiste en volledige informatievoorziening, marketing en productontwikkeling van belang bij het benutten van de potentie van routes. Hiervoor is het volgende nodig:

- Digitale beschikbaarheid en beheer van de data over themaroutes die gebruik maken van de netwerken, in een gezamenlijke / gedeelde routemodule. Een steeds groter deel van de (route) navigatie vindt online plaats. De data over de route (netwerken en de themaroute) moet actueel zijn.
- Productontwikkeling: ontwikkelen van kwalitatief goede routegebonden producten voor gasten en inwoners van de provincie.
- Samenwerking tussen TBO's, DMO's en andere organisaties in specifieke gebieden en provincie-breed. Om bezoekers en inwoners te kunnen sturen, is afstemming met terreinbeheerders en DMO's van belang (waarnaartoe en hoe worden recreanten geleid en verleid om bepaalde bestemmingen te bezoeken).
- Gericht marketing & communicatie t.b.v. strategische inzet op stimuleren gebruik van routes en bestemmingsmanagement. Denk aan informatie op een (provincie-overkoepelende) routewebsite voor inwoners en/of bezoekers.

D. Monitoring en kennisuitwisseling

Monitoring betekent hier dat data verzameld wordt om in te zetten op het spreiden en sturen van bezoekers (bezoekersmanagement). Deze data kan op verschillende manieren worden verkregen. De volgende twee manieren van data verzamelen kunnen bijdragen aan bestemmingsmanagement:

1. Data verzamelen in het veld

Met data verzamelen in het veld bedoelen we het bijhouden van bezoekers via telsystemen in het gebied, zoals bij parkeerplaatsen en op paden, maar ook via indirecte bronnen zoals het aantal bezoekers bij een horecafaciliteit of bezoekerscentrum.

2. Data verzamelen via online marketing

Data verzamelen via online marketing houdt in dat data verzameld wordt via de digitale communicatiekanalen van een DMO of recreatieschap. Hiermee kun je meten hoeveel bezoekers een routepagina bekijken, hoe vaak zij een GPX-bestand downloaden en hoe vaak een routebeschrijving of folder wordt gedownload.

Met deze twee manieren van data verzamelen krijg je een beeld hoe druk het op bepaalde plekken is en welke routes veel gebruikt worden. Deze informatie kan ingezet worden voor sturing, communicatie en marketing richting bezoekers.

Hoe is het nu in Noord-Holland?

- Provinciebrede kennisuitwisseling op het gebied van routes ontbreekt. Partijen hebben aangegeven hier wel behoefte aan te hebben.
- Er zijn enkele lokale initiatieven voor monitoring van bezoekersstromen, maar geen kennisuitwisseling. Er is geen gezamenlijk plan voor monitoring.

Wat is er nog nodig?

Provinciebrede monitoring is nodig om inzicht te krijgen in hoeveel (natuur)gebieden en routes worden bezocht. De data die wordt verzameld is de basis voor bezoekersmanagement. Door deze data in te zetten bij de marketing en communicatie van routes, kun je (te) drukke gebieden ontzien en bezoekers verleiden naar rustigere gebieden te gaan.

Het is van belang om te focussen op de volgende aspecten, zodat monitoring kan worden ingezet om bezoekers effectief te spreiden en te sturen:

- Kennisuitwisseling, op de hoogte zijn van de laatste inzichten rond bezoekers- en bestemmingsmanagement en routes.
- Monitoring van gebruik routes en het aantal wandelaars en fietsers op de netwerken.

Figuur 7 Fietsen in Noord-Holland – eigen foto

4 Stappen naar een routeplatform

Om de potentie van routes te benutten is een sterkere focus nodig, en inzet op verschillende vlakken. In dit hoofdstuk beschrijven we daarom een stapsgewijze aanpak.

4.1 Inleiding

Op basis van de huidige situatie en wat er nog nodig is om de potentie van routes te verzilveren, is het advies om in te zetten op een groeimodel. Dit houdt in dat er stapsgewijs wordt toegewerkt naar een provincie-overkoepelend routeplatform dat verder uitgebouwd kan worden. Dit groeimodel bestaat uit drie stappen: stap 0 – de basis op orde, stap 1 – overzicht en inzicht en stap 2 – doorontwikkeling. Bij elke stap zijn er per bouwsteen actiepunten beschreven. Een overzicht van de drie stappen met de daarbij behorende actiepunten per bouwsteen, is weergegeven op de volgende pagina.

4.2 Uitkomsten interviews en werksessies

Op 12 oktober 2023 is er een werksessie georganiseerd om het draagvlak te toetsen voor samenwerking op het gebied van routes. Verschillende stakeholders waren hierbij aanwezig. Tijdens de bijeenkomst zijn zes thema's scenario's met verschillende ambitieniveaus voorgelegd (zie bijlage 4).

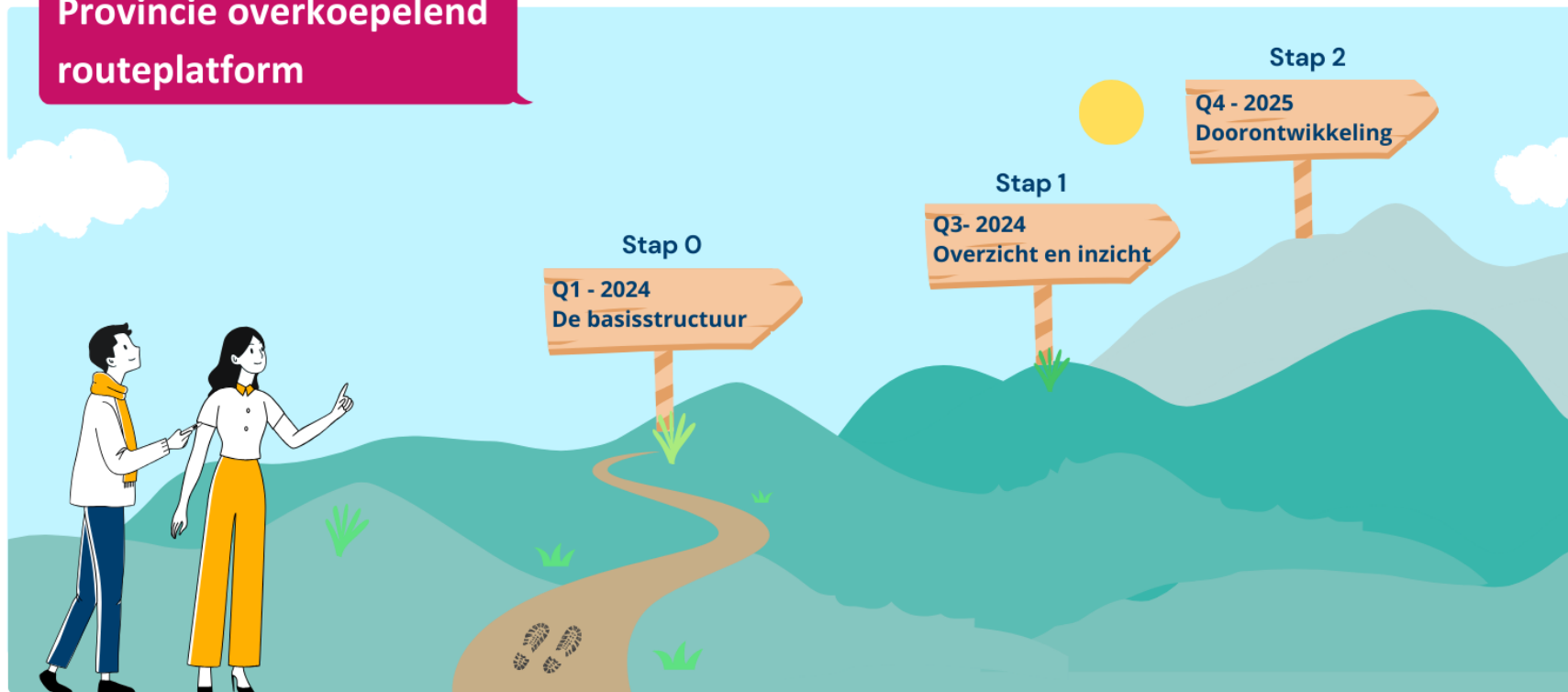
De deelnemers konden stickers individueel aangeven aan welke (onderdelen van de) scenario's zij de voorkeur gaven. Vervolgens hebben we in groepsverband de voor- en nadelen en de motivatie van de voorkeuren besproken.

De deelnemers van de werksessie deelden de ambitie en noodzaak om de potentie van routes te verzilveren. Bij een provincie-overkoepelend routewebsite gaven DMO's bijvoorbeeld aan wel betrokken te willen blijven hierbij en hun content en regionale kennis wel te benutten. Het benutten van regionale kennis en betrekken van DMO's is meegenomen in paragraaf 4.4.3. Ook werd genoemd dat een afwegingskader essentieel is bij het oppakken van revisies. Dit is ook meegenomen in ons advies in paragraaf 4.4.2. De resultaten van de werksessie zijn toegevoegd in bijlage 4 en meegenomen bij het opstellen van het groeimodel.

Figuur 8 Hardlopen in Noord-Holland – eigen foto

Provincie overkoepelend routeplatform

Bouwstenen

A. Samenwerking en verbinding

- Provinciale routevakdag
- Jaarlijks provinciaal overleg
- Regionale route-overleggen

- Samenwerkingsprojecten

- Structurele samenwerking

B. Beheer, onderhoud en ontwikkeling

- Beheer en onderhoud bij huidige partijen
- Input verzamelen kwaliteitshandboek
- Routebeheersystemen op elkaar afstemmen
- Actief bijhouden Nationale Routedatabank

- Opstellen kwaliteitshandboek
- Afwegingskader revisies opstellen
- Routes van TBO's opnemen in routenetwerk

- Kleinere routebeheerders integreren met grotere routebeheerders
- Gezamenlijk oppakken van revisies

C. Communicatie, marketing en productontwikkeling

- Actualiseren routes
- Kwaliteit waarborgen nieuwe routes
- Content van Natuurwegwijzer bewaren

- Gezamenlijke routemodule opzetten
- Provinciebrede productontwikkeling
- Natuurwegwijzer doorzetten als routewebsite

- Provincie-overkoepelende routemodule
- Natuurwegwijzer als vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite

D. Monitoring en kennisuitwisseling

- Dataverzamelingsplan opstellen

- Data verzamelen in kwetsbare natuurgebieden
- Data verzamelen via online marketing

- Regionale datadashboards
- Analyse gebruik routenetwerken en kwetsbare natuur

4.3 Stap 0 – De basisstructuur

Doel van stap 0 is om de basis op orde te krijgen. Stap 0 is bereikt wanneer wordt voldaan aan de volgende punten:

- Er regelmatig ontmoetingen plaatsvinden tussen de verschillende partijen waaruit verbinding ontstaat en partijen meer samenwerken.
- Het beheer en onderhoud in het veld en in de routebeheersystemen dezelfde kwaliteit heeft en daarmee op elkaar afgestemd zijn. Dit betekent dat dezelfde soort data te vinden is in de routebeheersystemen.
- Routes die gepubliceerd worden (online en offline) actueel zijn en de content van Natuurwegwijzer behouden is.
- Er een dataverzamelingsplan is opgesteld.

Hieronder worden de actiepunten om stap 0 te behalen, per bouwsteen, verder toegelicht. Voor het gemak zijn de acties genummerd.

4.3.1 Samenwerking en verbinding (A)

De basis voor samenwerking en verbinding is partijen bij elkaar brengen zodat ze elkaar weten te vinden. Hiervoor stellen we voor om:

- Een provinciale route-vakdag te organiseren;
- Een jaarlijks provinciaal routeoverleg te organiseren
- Regionale route-overleggen te faciliteren

A.1 – Jaarlijkse provinciale route vakdag

Op een jaarlijkse provinciale 'route-vakdag', worden alle organisaties die betrokken zijn bij routes uitgenodigd worden om (nader) kennis te maken en ervaringen, kennis en ideeën uit te wisselen. Zo'n soort vakdag kan al op korte termijn georganiseerd worden, bijvoorbeeld in het eerste kwartaal van 2024. De volgende punten kunnen dan aan bod komen: Gezamenlijke visie voor routes in Noord-Holland (Visie Recreatie en Toerisme) met elkaar delen

- Uitkomsten van dit onderzoek bespreken
- Gezamenlijk beeld vormen over de gewenste kwaliteit van het routenetwerk. Dit fungeert als belangrijke input voor een kwaliteitshandboek (zie paragraaf 4.4.2).
- Wensen en ideeën voor provinciale productontwikkeling ophalen: als input voor de inzet op dit thema.

A.2 – Jaarlijks provinciaal routeoverleg

Na deze provinciale route-vakdag kan via een jaarlijks routeoverleg het contact voortgezet worden. Op de agenda staan bijvoorbeeld projecten (zoals een kwaliteitskader), voortgang op monitoring en plannen voor nieuwe themaroutes. Bij zo'n overleg is het belangrijk dat er afgevaardigden van de volgende stakeholders aanwezig zijn:

- Provincie, gemeenten en recreatieschap(pen) als opdrachtgever voor beheer en ontwikkeling van routes en routenetwerken, en als opdrachtgever voor marketing en communicatie
- Routebeheerders
- DMO's, CMO's, VVV's
- TBO's
- Eventueel ook belangenorganisaties, zoals ANWB, Wandelnet, NTFU, Fietsplatform en de Waterschappen.

A.3 – Regionale route-overleggen organiseren

Er is ook behoefte aan een regionaal route-overleg, omdat spreiding en bestemmingsontwikkeling zich regionaal afspelen. Het onderwerp routes kan een aanjager zijn om bezoekersmanagement regionaal op te pakken. Een belangrijk punt is bijvoorbeeld de inzet van DMO's en CMO's voor regionaal bezoekersmanagement. Op dit moment zit in de overeenkomst van gemeenten met DMO's (nog) geen opdracht om samenwerking op te zoeken voor bezoekersmanagement en de inzet van routes hierbij. Gemeenten kunnen hun inzet op elkaar afstemmen, en de DMO's in hun opdracht meegeven om te werken aan spreiding en geleiding op lokale en

regionale schaal. De provincie kan dit stimuleren door gemeenten en DMO's op de inhoud en met gerichte subsidies te ondersteunen. DMO's en CMO's kunnen dan in een regionaal route-overleg werken aan de inzet van routes voor spreiding en geleiding in de regio. De volgende stakeholders kunnen uitgenodigd worden:

- Gemeenten, Recreatieschap(pen)
- Routebeheerders
- DMO's, CMO's en VVV's
- TBO's, Nationaal Park

4.3.2 Beheer, onderhoud en ontwikkeling (B)

Meer coördinatie in het beheer zorgt ervoor dat de kwaliteit behouden blijft en op specifieke gebieden wordt verbeterd.

Hiervoor is het volgende nodig:

- Het beheer en onderhoud bij de huidige partijen laten.
- Input verzamelen voor een kwaliteitshandboek met:
 - Een uniforme stijl van bewegwijzering
 - Richtlijnen voor doorontwikkelingen
 - Afwegingskader voor revisies
- Routebeheersystemen op elkaar afstemmen.
- Actief bijhouden van de nationale routedatabank.
- Afwegingskader revisies en doorontwikkelingen routenetwerken opstellen.

B.1 – Beheer en onderhoud bij huidige partijen laten

Het beheer en onderhoud van de bewegwijzering van routenetwerken is op dit moment belegd bij vijf verschillende partijen: gemeente Haarlem, Recreatieschap West-Friesland, Recreatie Noord-Holland, Visit Gooi en Vecht en VVV Texel. Uit dit onderzoek blijkt dat er geen behoefte is aan het beleggen van het beheer en onderhoud bij één partij. Het aantal partijen is overzichtelijk en ze weten elkaar te vinden. Het advies is dan ook om het beheer en onderhoud in deze stap te houden bij de huidige vijf partijen.

B.2 – Input verzamelen voor een kwaliteitshandboek

Om kwalitatieve en uniforme routenetwerken te waarborgen is het belangrijk dat het beheer en onderhoud consistent wordt uitgevoerd. Op dit moment mist een gezamenlijk beeld van de kwaliteit van de routenetwerken. Om een gezamenlijk beeld hierin te vormen is het belangrijk dat:

- *Er afspraken worden gemaakt over uniforme bewegwijzering en panelen, ook bij nieuwe initiatieven;*
Recreatie Noord-Holland voert een groot deel van de ontwikkeling van routenetwerken uit. Dit zorgt voor een eenduidige kwaliteit van aanleg. Wel is het belangrijk om dit provinciebreed te trekken zodat er bij nieuwe routes (ook provinciaal) uniforme routebewegwijzering en panelen worden uitgerold. Dit kan worden vastgelegd in het kwaliteitshandboek.
- *Hoe routenetwerken worden uitgedragen naar bezoekers en bewoners.*
Wat is er nodig om bezoekers van de juiste informatie over de routenetwerken en (thema)routes te voorzien? Wat zijn de verwachtingen over de kwaliteit, welke stijl wordt hierin aangehouden?

Om input voor deze gezamenlijke visie te verzamelen, stellen wij voor om tijdens de route-vakdag in gesprek te gaan met de verschillende betrokken partijen over wat zij belangrijk vinden wat in het kwaliteitshandboek wordt vastgelegd. Deze inbreng kan vervolgens gebruikt worden om het kwaliteitshandboek op te stellen (zie stap 1).

B.3 – Routebeheersystemen op elkaar afstemmen

Om de kwaliteit van routenetwerken te waarborgen en data actueel te houden voor onder andere productontwikkeling en marketing, is het belangrijk dat de data van routenetwerken goed wordt bijgehouden in een routebeheersysteem. Omdat het samenvoegen van alle routebeheersystemen naar één systeem een grote investering vergt, is er

op dit moment vooral behoefte aan afstemming. Leg daarom tijdens de route-vakdag voor het kwaliteitshandboek, ook een eenduidige aanpak voor routedatabeheer vast. Punten die belangrijk zijn om daarin mee te nemen zijn:

- De basis op orde: de uitgerolde routenetwerken staan goed ingetekend in het routebeheersysteem. Dit betekent dat de routes aaneengesloten van A naar B lopen of van A naar A lopen.
- Worden aandachtspunten zoals broedseizoen en honden aan de lijn vermeld?
- Worden meldingen vanuit Meldpuntroutes tijdig opgelost?

Het is belangrijk dat wanneer er wijzigingen zijn doorgevoerd in de routenetwerken, DMO's en CMO's hiervan structureel op de hoogte gesteld worden. Tussen de routebeheerders en deze marketingorganisaties kan bijvoorbeeld afgesproken worden dat elk kwartaal de nieuwe wijzigingen worden doorgegeven. Dit dient namelijk als de basis voor productontwikkeling en dit zorgt ervoor dat de routes in de routemodule actueel blijven.

B.4 – Actief bijhouden nationale routedatabank

De provincie maakt gebruik van de nationale routedatabank waar geo-informatie over de routenetwerken landelijk wordt verzameld. Om de data van Noord-Holland hierin actueel te houden, is het belangrijk dat de routebeheerders de actuele data (shapefiles) opsturen naar de landelijke routedatabank wanneer er wijzigingen in een netwerk hebben plaatsgevonden. De routebeheerders zijn zelf verantwoordelijk voor het actueel houden van data. Tijdens het jaarlijkse route-overleg adviseren wij om te peilen of alle routebeheerders de data in de nationale routedatabank actueel houden. Actuele data in de routedatabank dient namelijk als basis voor een eventuele provinciale routewebsite (zie paragraaf 4.5.3).

In de Routedatabank staan nu ook de routes voor mountainbiken en ruiters. In Noord-Holland spelen de terreinbeherende organisaties een belangrijke rol bij deze routes (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland, Goois Natuurreservaat, PWN). Hun routes staan nog niet in de routedatabank. Verkend kan worden of de TBO's ook hun routes in de routedatabank willen opnemen, en wat hiervoor nodig hebben. Kan een provinciaal routeplatform hierbij helpen? Hoe? Wat is hiervoor nodig?

4.3.3 Communicatie, marketing en productontwikkeling (C)

De volgende acties zijn nodig om de basis voor communicatie, marketing en productontwikkeling op orde te krijgen:

- Actualiseren van routes
- Kwaliteit nieuwe routes borgen
- Content van Natuurwegwijzer.nl verzamelen en bewaren

C.1 – Actualiseren van routes

Om overzicht te krijgen van het provinciebrede routeaanbod, is het belangrijk dat de marketingorganisaties, recreatieschappen en Recreatie Noord-Holland het routeaanbod actualiseren op de beschikbare routedata. Ook moet de inhoud van de (thema)routes gecontroleerd worden op actualiteit en beleving. Zo wordt zichtbaar welke regio's goed voorzien zijn van thematische routes en welke minder. Op basis hiervan worden dubbele routes er uitgefilterd en kunnen routes beoordeeld worden om de toegevoegde waarde aan een gebied. Routes kunnen aangepast worden waar veel verschillende routes overlappen op een kwetsbaar punt (bijvoorbeeld een smal dijkje. De provincie kan dit als opdracht geven aan bijvoorbeeld een trainee.

C.2 – Kwaliteit nieuwe routes

Belangrijk bij regionale productontwikkeling is dat regionale partijen elkaar opzoeken om regionale producten te versterken. Tijdens de regionale route-overleggen kan de ontwikkeling van nieuwe regionale

route producten een vast punt op de agenda zijn. Advies is om nieuwe route initiatieven (zoveel mogelijk) de routenetwerken te laten volgen omdat:

- Dit gebruiksvriendelijk is voor bezoekers;
- De routenetwerken worden ingezet om bezoekers te spreiden;
- Je gebruikersdata op kan halen via bijvoorbeeld een routeplanner wat belangrijk is voor de monitoring in het gebied.

Voorbeeld leidraad belevingsroutes provinciale productontwikkeling Brabant

Visit Brabant heeft een leidraad ontwikkeld voor een eenduidige aanpak van het ontwikkelen van belevingsroutes: [Brochure belevingsroutes](#). Zo helpt Visit Brabant initiatiefnemers bij het maken van een hoge kwaliteit belevingsroute en wordt ook de gebruiksvriendelijkheid van het routeproduct gewaarborgd.

C.3 – Content van Natuurwegwijzer.nl verzamelen en bewaren

Op dit moment is Natuurwegwijzer.nl nog online en wordt (naar verluid) tijdelijk gefinancierd door PWN. Omdat hierop kwalitatief goede routes van verschillende terreinbeheerders worden aangeboden, is het van belang data deze content opgeslagen wordt en bewaard blijft. Dit kan een basis zijn voor vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite (zie stap 2).

4.3.4 Monitoring en kennisuitwisseling (D)

D.1 – Dataverzamelingsplan opstellen

Om data in te kunnen zetten voor bestemmingsmanagement is het eerst van belang om een dataverzamelingsplan op te stellen. In dit plan wordt dan aangegeven welke data er al bestaat, welke data er mist, en hoe de ontbrekende data verkregen kan worden. Aandachtspunten in dit dataverzamelingsplan zijn:

- Welke data bestaat er al?

- Welke data mist nog?
- Hoe kan ontbrekende data verkregen worden:
 - Afweging maken om dat zelf te verzamelen of (deels) te kopen van partijen die al data hebben, zoals van Google.
- Privacy bij dataverzameling
- Waar wordt data in opgeslagen?
- Wat kunnen we leren van andere provincies of DMO's bij het verzamelen van data? Kunnen we hiermee (grensoverschrijdende) samenwerking opzoeken?

4.4 Stap 1 – Overzicht en inzicht

Doel van stap 1 is om overzicht te krijgen in de routes en inzicht te krijgen in de potentie van routes voor bezoekersmanagement. Stap 1 is bereikt wanneer wordt voldaan aan de volgende punten:

- Er samenwerkingsprojecten tussen verschillende soorten partijen die met routes werken zijn uitgevoerd.
- Er een kwaliteitshandboek is opgesteld met een afwegingskader voor revisies en doorontwikkelingen van routenetwerken.
- Er een gezamenlijke intentie is om routes van TBO's in de routenetwerken op te nemen.

Hieronder worden de actiepunten om stap 1 te behalen, per bouwsteen, verder toegelicht.

4.4.1 Samenwerking en verbinding (A)

Nadat partijen elkaar weten te vinden en kennen, kunnen gezamenlijke projecten gestart worden.

A.4 – Samenwerkingsprojecten

We stellen voor om samenwerkingsprojecten te starten, gericht op de inzet van routes voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling. Hierbij kunnen betrokken worden: provincie, regio's, DMO's, CMO's, TBO's, recreatieschappen en de routebeheerders.

Een voorbeeld van een samenwerkingsproject dat relevant is voor de gehele provincie is 'Ode aan het landschap'. Andere mooie routethema's die interessant zijn om provinciebreed op te pakken, zijn: molens, de forten en verdedigingswerken, bloembollen en tulpen, streekproducten ('Korte Ketens'). Op basis van deze thema's kunnen regionale routeproducten worden ontwikkeld. Deze samenwerkingsprojecten kunnen ook verbonden worden aan het organiseren van themajaren (zie paragraaf 4.4.3).

Wie zijn hiervoor nodig?

- Gemeenten
- Routebeheerders
- Recreatieschap(pen)
- DMO's, CMO's en VVV's
- TBO's
- Belangenorganisaties

4.4.2 *Beheer, onderhoud en ontwikkelingen (B)*

Om meer overzicht te creëren in routes, overeenstemming te vinden over ontwikkelingen in routenetwerken en meer inzicht te krijgen in hoe routes ingezet kunnen worden voor bezoekersmanagement, is het advies in om te zetten op de volgende onderdelen:

- Opstellen van een kwaliteitshandboek
- Afwegingskader revisies en doorontwikkelingen routenetwerken opstellen
- Routes van TBO's standaard opnemen in routenetwerken

B.5 – Opstellen kwaliteitshandboek

Om inhoudelijke vakkennis op het gebied van beheer en onderhoud goed te benutten is het advies om vanuit de provincie één van de vijf beheerders opdracht te geven om een kwaliteitshandboek op te stellen. Deze partij stemt samen met de andere beheerders af wat er in het kwaliteitshandboek moet komen. Ze kunnen hiervoor de input gebruiken die tijdens de provinciale route-vakdag (zie stap 0) op is gehaald bij de

betrokken partijen. Omdat een kwaliteitshandboek een dynamische tool is, is het belangrijk dat de beheerder die dit proces trekt het kwaliteitshandboek bijhoudt wanneer er wijzigingen optreden. Het kwaliteitshandboek dient provincie-breed gedeeld te worden met de betrokken partijen.

B.6 – Afwegingskader revisies en doorontwikkelingen routenetwerken opstellen

Om revisies en ontwikkelingen voor routenetwerken gezamenlijk op te pakken is het belangrijk dat er afspraken worden gemaakt over wanneer revisies van de netwerken nodig zijn. Een afwegingskader kan hierbij helpen. Vragen die hierbij naar voren komen zijn:

- Wanneer worden provinciale revisies uitgevoerd?
- In welke situaties reviseer je regionale of lokale delen van routenetwerken?

Wij adviseren om het opstellen van een dergelijk afwegingskader op te laten pakken door de vijf routebeheerders die ook aan het kwaliteitshandboek werken. Hierbij is het van belang dat TBO's ook aangehaakt worden om in gesprek te kunnen gaan over het opnemen van routes van deze TBO's in de routenetwerken (zie volgende alinea). Het afwegingskader voor revisies en doorontwikkelingen wordt uiteindelijk onderdeel van het kwaliteitshandboek.

B.7 – Routes van TBO's opnemen in routenetwerken

Op dit moment zijn routes van TBO's gedeeltelijk opgenomen in het wandelroutenetwerk. Om eenheid, herkenbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van de wandelroutenetwerken in de provincie Noord-Holland te waarborgen, en om routes in te zetten voor bezoekersmanagement, moeten de routes van TBO's standaard onderdeel zijn van de routenetwerken. Voor de TBO's biedt dit verschillende voor-, maar ook nadelen. Een voordeel is dat er een eenduidig en samenhangend routenetwerk ontstaat wat

gebruiksvriendelijk is voor bezoekers. Ook de kosten voor het beheer van de routemarkeringen zijn lager als er 1 paal staat in plaats van 2. Een mogelijk nadeel voor TBO's is dat zij bij het aanpassen van een route afstemming moeten zoeken met de routebeheerder of -eigenaar. Daarnaast zijn routes op dit moment ook een communicatiekanaal richting (potentiële) donateurs. Als dezelfde routeinformatie ook elders te vinden is, dan verliezen zij mogelijk communicatiekansen. Anderzijds biedt het ook toegang tot een groter publiek.

We zien echter in steeds meer regio's dat de routes van de TBO's opgenomen worden in de netwerken, en er geen afzonderlijke routes meer zijn (zoals de paaltjesroutes), zoals in Twente en op de Veluwe. Creëren van draagvlak bij de TBO's is hiervoor van belang door constructief met hen in gesprek te gaan. Afspraken rondom het opnemen van routes van TBO's in de routenetwerken, kunnen worden vastgelegd in het kwaliteitshandboek.

Opname routes TBO's in Overijssel

In de provincie Overijssel zijn de routes van TBO's standaard opgenomen in de routenetwerken. Dit houdt in dat deze routes beheerd en onderhouden worden, en dat deze routes meegenomen worden in de communicatie, zoals op panelen in het veld, op routekaarten en op de website. Er zijn geen eigen paaltjesroutes meer.

Wie zijn hiervoor nodig?

- De vijf routebeheerders: gemeente Haarlem, Recreatie Noord-Holland, Recreatieschap West-Friesland, VVV Texel en Visit Gooi en Vecht
- TBO's zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten

4.4.3 Communicatie, marketing en productontwikkeling (C)

Om verder te bouwen aan een goede informatiebasis en inzet van routes op bezoekersmanagement, adviseren wij in te zetten op:

- Een gezamenlijke routemodule opzetten (pilot)
- Provinciale productontwikkeling op projectbasis

C.4 – Gezamenlijke routemodule opzetten (pilot)

Op dit moment zijn de routemodules waarin routes van DMO's opgeslagen zijn en gepubliceerd worden erg versnipperd. Er wordt gebruik gemaakt verschillende kanalen om routes te publiceren, namelijk via:

- Externe commerciële partijen, waarbij routes via de website van deze externe partij gepubliceerd worden (zie bijlage 2).
- Eigen routemodule geïntegreerd in de website van een DMO, waardoor routes op de eigen website worden gepubliceerd.

Om de versnippering in marketing en communicatie van routes tegen te gaan en te voorzien in de behoefte aan een overzicht van actuele routes, adviseren wij een gezamenlijke routemodule. De provincie heeft geen rol in regiomarketing, maar kan hiermee gemeenten en DMO's wel stimuleren om samen te werken en faciliteren bij het bewust inzetten van routes. Voorbeelden van routemodules die worden gebruikt door routebureaus zijn: het Open Data Platform (ODP) van Insiders en de Routemaker van Irias.

Advies is te starten met een pilot met DMO's en recreatieschappen die hier al mee werken of interesse hebben. De rol van de provincie hierin is om deze DMO's en recreatieschappen te benaderen en te stimuleren om aan deze pilot deel te nemen. Een stimuleringsfactor hiervoor kan medefinanciering zijn. Regio Gooi- en Vechtstreek en Recreatie Noord-Holland hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in een gezamenlijke routemodule. Als de gezamenlijke routemodule goed werkt, kan de

provincie ook andere Noord-Hollandse partijen te stimuleren om deel te nemen.

Voordelen van een gezamenlijke routemodule zijn:

- *Overzicht van routes*
Door alle routes van DMO's en recreatieschappen te verzamelen in één routemodule, creëer je een eenduidig overzicht in de routes die er zijn. Door dit overzicht kunnen routes actueel gehouden worden, omdat je inzicht hebt in welke routes bijvoorbeeld dubbel gemaakt zijn. Grensoverschrijdende routes kunnen door meerdere partijen op een eigen DMO-website gezet worden, waardoor die maar één keer bijgehouden hoeft te worden.
- *Bezoekers behouden op websites DMO's*
Bij een gezamenlijke routemodule die geïntegreerd is met websites van DMO's, blijven bezoekers op de website van de DMO's in plaats van naar een externe website (van een commerciële partij) omgeleid te worden. Bezoekers die langer op je website blijven kunnen zo meer ontdekken wat de regio te bieden heeft.
- *Levert kwalitatief goede en dynamische digitale kaarten*
Via een routemodule kunnen kaarten gepresenteerd worden op de website van een DMO. In deze kaart worden dan de knooppunten en Point of Interests (POI's) aangegeven waar de route langsloopt. Ook kan aangegeven worden wanneer er bijvoorbeeld broedseizoen is in het gebied waar de route loopt.
- *Dient als de basis voor productontwikkeling van routes*
Bij een routemodule is het mogelijk om een route om te zetten in een routeboekje of Pdf-bestand wat gemakkelijk door bezoekers op de website gedownload kan worden.
- *Eigen huisstijl kan behouden worden*
Een gezamenlijke routemodule kan worden aangepast op de individuele huisstijlen van de DMO's. Hierbij is de data/informatie aan de achterkant van de website gelijk, maar wordt de individuele huisstijl van DMO's aan de voorkant van de website behouden.

- *Sturen via online marketing*
Binnen een routemodule kun je bezoekers van je website sturen door bepaalde routes hoog in het routeoverzicht te zetten en andere routes juist lager. Door bezoekers al in de oriëntatiefase van een bezoek te sturen naar bepaalde plekken die minder druk zijn, is dit een goede tool om in te zetten voor bezoekers- en bestemmingsmanagement.
- *Data verzameling*
Data die verzameld wordt aan de hand van de routemodule kan ingezet worden voor monitoring.

C.5 – Natuurwegwijzer doorzetten als routewebsite

Op basis van deze provincie-overkoepelende routemodule is het van meerwaarde om Natuurwegwijzer.nl door te zetten als routewebsite. De huidige data en content van Natuurwegwijzer.nl kan behouden worden, evenals de domeinnaam.

Natuurwegwijzer.nl kan als handig middel dienen om overzicht in het aanbod van routes te bieden aan recreanten in provincie Noord-Holland. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de volgende aandachtspunten:

- *Benut de content en kennis van de marketingorganisaties*
De content en expertise van marketingorganisaties, naast Natuurwegwijzer.nl een belangrijke basis voor de provincie-overkoepelende routewebsite. Het is belangrijk om gebiedskennis te benutten en op deze manier ook draagvlak voor een provincie-overkoepelende routewebsite te creëren.
- *Nationale routedatabank of eigen routebeheersystemen als basis voor route data*
Wij adviseren om eerst een koppeling vanuit de Nationale Routedatabank in te zetten. Dit is waarschijnlijk goedkoper, en ook de data van de omliggende provincies kan worden meegenomen. Dit laatste zorgt ervoor dat ook grensoverschrijdende routes goed weergegeven worden, wat gebruiksvriendelijker is. Als dit teveel

vertraging oplevert wanneer er wijzigingen worden doorgevoerd, dan kunnen er extra koppelingen met eigen routebeheersystemen gemaakt worden.

- *Link vanuit de provincie-overkoepelende routemodule door naar de regionale en lokale websites van de DMO's en CMO's*
Op deze manier worden de websites van DMO's en CMO's ook onder de aandacht gebracht en wordt een bezoeker die voor een bepaalde regio kiest, naar de juiste partij geleid. Per route kan ook worden aangegeven wie aanbieder is.
- *Stel één actieve beheerder aan voor bijhouden van de website*
Om de website actueel en draaiend te houden, is er één actieve beheerder nodig. We stellen voor opdracht te geven aan een DMO of routebeheerder om te fungeren als beheerder van de provinciale routewebsite.
- *Benut de input en kennis van de TBO's, routebeheerders en belangenorganisaties.*
TBO's en routebeheerders hebben goed inzicht in waar bezoekers naar toe geleid en verleid kunnen worden. Ook belangenorganisaties zoals de ANWB, HISWA-RECRON en Waterrecreatie Nederland zijn mogelijke partners met informatie over routes. Benut de kennis om bezoekers te sturen, bijvoorbeeld via de regionale of provinciale route-overleggen.
- *Gebruik de provincie-overkoepelende website als strategisch middel voor bestemmingsmanagement*
Naast het inspireren van bezoekers, dient de provincie-overkoepelende routewebsite met name om inwoners en bezoekers te informeren over de routenetwerken en over eventuele werkzaamheden en omleidingen. Hierdoor blijven inwoners en bezoekers beter betrokken bij de routenetwerken. Partijen die hierbij een rol kunnen spelen zijn de routebeheerders en gemeenten.

Wie zijn hiervoor nodig?

- De vijf routebeheerders: gemeente Haarlem, Recreatieschap West-Friesland, Recreatie Noord-Holland, Visit Gooi en Vecht en VVV Texel
- DMO's
- TBO's
- Recreatieschappen
- Partij die een routemodule aanbiedt, zoals Insiders of Irias (Routemaker)

C.6 – Provincie-brede productontwikkeling

Provincie-brede productontwikkeling is een middel om bezoekers in de provincie te sturen. Door vanuit de regio, maar vanuit een provincie-breed thema, te werken aan de inzet van routes voor bezoekersmanagement, kan hiermee ervaring worden opgedaan. Er zijn verschillende thema's die voor de gehele provincie relevant zijn, en waar ook regionaal een sterke invulling aan gegeven kan worden. Op dit moment is Noord-Holland bezig met het thema 'Watericonen', en heeft eerder het themajaar "Ode aan het Landschap" gehad. Andere thema's voor provincie-brede productontwikkeling kunnen zijn: molens, bloembollen en tulpen, forten en verdedigingslinies, streekproducten.

Routeproducten moeten bijdragen aan:

- Een langere verblijfsduur in de provincie.
- Een betere beleving van de routes
- Meer waardering voor natuur en landschap
- Het spreiden van bezoekers
- Toename van meerdaagse wandel- en fietsvakanties in de provincie.
- De LF-Kustroute en de LF-Zuiderzeeroute, beide sterk geworteld in Noord-Holland, zijn twee van de drie meest gebruikte LF-routes in 2021. Dit laat zien dat lange routes in trek zijn. Wellicht kunnen deze fietsers met regionale aantakkingen nog langer in de provincie blijven.

Een interessant thema om mee te starten is 'Streekproducten en *Korte ketens*'. Bij een korte ketens project verbind je boeren, bakkers, winkeliers en brouwers met je bezoekers. Het doel hierbij is om het landelijk gebied nog beter te integreren bij routes en nieuwe belevingen te creëren voor bezoekers. Het doel is om lokale en streekproducten via korte lijntjes te verbinden met bezoekers en boeren een alternatieve (kleine) inkomstenbron te bieden. Het idee van het Korte Ketens project kan gelanceerd worden op de provinciale route-vakdag.

Wie zijn hiervoor nodig?

- De vijf routebeheerders: gemeente Haarlem Recreatieschap West-Friesland, Recreatie Noord-Holland, Visit Gooi en Vecht en VVV Texel
- DMO's
- TBO's
- Recreatieschappen
- Ondernemers en boeren
- Partij die een routemodule aanbiedt, zoals Insiders of Irias (Routemaker)

4.4.4 Monitoring en kennisuitwisseling (D)

Wanneer een dataverzamelingsplan is opgesteld waarbij is geïnventariseerd is welke data er al beschikbaar is, kan het verzamelen van de overige data starten. Wij adviseren om te beginnen met data verzamelen in kwetsbare natuurgebieden en via online marketing.

D.2 – Data verzamelen in kwetsbare natuurgebieden

Geef als provincie opdracht aan TBO's en routebeheerders om data te verzamelen in kwetsbare natuurgebieden. Dit kan bijvoorbeeld door middel van (online) telsystemen (zoals Resono). Advies is dit gezamenlijk op te pakken met bijvoorbeeld de Landelijke Data Alliantie of andere DMO's die hier al mee bezig zijn, zoals Marketing Oost en Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen.

D.3 – Data verzamelen via online marketing

Geef als provincie opdracht aan de DMO's om de online marketingdata, zoals bezoekers op de routepagina's, downloads van route PDF's en gpx-bestanden en gescande QR-codes, te verzamelen (als ze dat niet al doen) en te delen zodat dit ingezet kan worden voor regionale data dashboards (zie stap 2). Wanneer een DMO of routebeheerder een eigen routeplanner heeft, dan is het belangrijk om data die hiermee verzameld wordt ook mee te nemen.

Wie zijn hiervoor nodig?

- TBO's en routebeheerders met data specialisten (of waar deze aangesteld kan worden)
- DMO's met online marketeers
- DMO met data marketeer of een business intelligence specialist.

4.5 Stap 2 – Doorontwikkeling

Doel van stap 2 is om door te ontwikkelen en daarmee routes in te zetten voor bezoekersmanagement. Stap 2 is bereikt wanneer wordt voldaan aan de volgende punten:

- Er is een gezamenlijke intentie uitgesproken waardoor er structurele samenwerking plaatsvindt tussen de partijen.
- Kleinere routebeheerders zijn aangesloten bij de grotere routebeheerders en revisies worden gezamenlijk ingepland en opgepakt.
- Er is een provincie-overkoepelende routemodule waardoor er overzichtelijk en actueel route aanbod is
- Er is een vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite die actuele routes van de DMO's en CMO's communiceert naar bezoekers.
- Er zijn regionale routedashboards opgesteld die ingezet worden om bezoekers te spreiden en kwetsbare natuur te ontzien.

Hieronder worden de actiepunten om stap 2 te behalen, per bouwsteen toegelicht.

4.5.1 *Samenwerking en verbinding (A)*

Na het uitvoeren van gezamenlijke projecten, kan structurele samenwerking worden gestart.

A.5 – Structurele samenwerking

Ambitie is gezamenlijke inzet van routes voor bezoekersmanagement en bestemmingsontwikkeling. Formele afspraken in de vorm van bijvoorbeeld een samenwerkingsconvenant (zoals in de Provincie Utrecht) is wellicht niet haalbaar maar ook niet perse nodig. Het uitspreken van een gezamenlijke intentie (“zo gaan wij om met routes en we zetten ons gezamenlijk in voor...”) kan de samenwerking een stap verder helpen.

Belangrijke partijen die hierbij betrokken moeten zijn, zijn:

- Provincie, gemeenten, recreatieschappen, als eigenaren van routenetwerken en opdrachtgevers voor beheer en marketing en informatievoorziening;
- Routebeheerders, als uitvoerders en experts
- DMO's en CMO's, als uitvoerders en experts
- Terreinbeherende organisaties en nationale parken, vanwege hun belang bij bezoekersmanagement.

Onderwerpen voor deze gezamenlijk uitgesproken intentie zijn:

- Een kwaliteitsstandaard voor beheer van routenetwerken (fysiek en digitaal)
- De opdracht aan DMO's en CMO's gericht op deelname aan informatievoorziening en marketing
- Eventueel afspraken over gezamenlijke projecten.

4.5.2 *Beheer, onderhoud en ontwikkeling (B)*

Wanneer er overzicht is gecreëerd en overeenstemming is gevonden over de verdere ontwikkeling van de routenetwerken, dan kan er ingezet worden op:

- Het laten aansluiten van kleinere routebeheerders bij grotere routebeheerders
- Het gezamenlijk oppakken van revisies

B.8 – Kleinere routebeheerders aan laten sluiten bij grotere routebeheerders

Op langere termijn is het goed om kleinere routebeheerders te stimuleren om zich aan te sluiten bij grotere routebeheerders. Op termijn kunnen bij kleinere routebeheerders meer kwetsbaarheden optreden: het onderhoud en de doorontwikkeling van routebeheersystemen kost geld. Als dat samen met een grotere partij opgepakt kan worden, is dat goedkoper. Denk aan het onderhoud van beheersystemen, bijhouden van de koppelingen met de routemodule en het bijhouden van data. Dit creëert meer efficiëntie en uniformiteit in het beheer en onderhoud waarmee schaalvoordelen behaald kunnen worden.

B.9 – Gezamenlijk oppakken van revisies en ontwikkelingen

Er is behoefte aan het gezamenlijk oppakken van revisies en ontwikkelingen in de routenetwerken en om dit provinciebreed af te stemmen. Dit zorgt ervoor dat kennis wordt gedeeld en zo het wiel maar één keer uitgevonden wordt, en het draagt bij aan meer uniformiteit en aansluiting tussen de netwerken. Daarbij is natuurlijk wel oog voor lokale en regionale ontwikkelingen nodig. Daarom is het advies om op basis van het opgestelde afwegingskader uit stap 1, revisies in te plannen en gezamenlijk op te pakken.

Wie zijn hiervoor nodig?

- Gemeenten, recreatieschappen als eigenaren van de routenetwerken (en daardoor (mede-)financier van revisies).

- De vijf routebeheerders: gemeente Haarlem, Recreatieschap West-Friesland, Visit Gooi en Vecht, Recreatie Noord-Holland en VVV Texel
- Provincie Noord-Holland

4.5.3 *Communicatie, marketing en productontwikkeling (C)*

Wanneer een pilot versie van een provinciale routemodule draait en provinciale productontwikkeling door middel van projecten plaatsvindt, dan kunnen de volgende stappen in gang gezet worden:

- Routemodule provincie-overkoepelend maken
- Natuurwegwijzer.nl omzetten naar een vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite.

C.7 – Provincie-overkoepelende routemodule

Als vervolgstap is het belangrijk dat naast de pilot regio, ook de andere DMO's, recreatieschappen en routebeheerders aanhaken bij de gezamenlijke routemodule, zodat alle routes in de provincie in één database staan. Het is mogelijk om verschillende databeheersystemen te koppelen aan de gezamenlijke routemodule. Daarnaast kunnen alle DMO's zelf een licentie krijgen zodat zij de routes naar wens kunnen invoegen op hun website.

C.8 – Natuurwegwijzer omzetten naar een vernieuwde provincie-overkoepelende routewebsite

Wanneer de Natuurwegwijzer is doorgezet als routewebsite, werk dan toe naar een routewebsite die provincie-overkoepelend is. Dit houdt in dat alle DMO's en CMO's uit Noord-Holland aansluiten bij de provincie-overkoepelende routewebsite. Hierbij is het ook weer van belang om rekening te houden met de aandachtspunten van stap 1. De rol van de provincie blijft hetzelfde als bij stap 1: partijen stimuleren om deel uit te

³² Een druktemonitor kan een voorbeeld zijn van een tool / dashboard. Echter, de provincies Gelderland en Utrecht zijn gestopt met de druktemonitor/drukkeradar omdat

maken van de samenwerking, door het goede voorbeeld te geven en meefinancieren bij de doorontwikkeling.

4.5.4 *Monitoring en kennisuitwisseling (D)*

Wanneer data verzameld is, kan er ingezet worden op:

- Het ontwikkelen van regionale datadashboards;
- Analyse gebruik routenetwerken en kwetsbare natuur

D.4 – Regionale data dashboards

Werk de verzamelde data uit tot een concrete tool, zodat deze data ingezet kan worden voor bestemmingsmanagement. Bij het ontwikkelen van een tool is het belangrijk om te kijken waar stakeholders behoefte aan hebben. Een voorbeeld van een tool kan een data dashboard zijn voor elke regio. De data van DMO's per regio worden dan gebundeld om inzicht te krijgen in bezoekersaantallen en de spreiding daarvan³².

Wie zijn hiervoor nodig?

- TBO's en route-beheer-organisaties met data-specialisten (of waar deze aangesteld kan worden)
- Data-analisten per regio

D.5 – Analyse gebruik routenetwerken en kwetsbare natuur

Zodra er voldoende inzicht is in gebruik van routes, kan de analyse gemaakt worden met kwetsbare natuur. Als er inzicht is in waar drukke routes te veel bij kwetsbare natuur liggen, kunnen hierop aanpassingen worden gedaan in het veld of in de informatievoorziening en marketing. Routes kunnen permanent of tijdelijk 'uit de etalage' gehaald worden, en gebieden en routes waar het minder druk is, kunnen juist 'in de etalage' gezet worden.

hier weinig behoefte aan bleek te zijn in die vorm. Marketing Oost gebruik een GIS tool met resono-data. Advies is om goed rond te kijken bij wat er in de regio's en provincies gebruikt wordt.

Wie zijn hiervoor nodig?

- TBO's en route beheer organisaties met data specialisten (of waar deze aangesteld kan worden)
- Data analisten per regio
- Partij die een koppeling kan bouwen tussen de data uit de dashboards en de databeheersystemen.

5 Inzet en financiën

Toelichting

Faciliteren	Ondersteunen of mogelijk maken. Hierbij is een andere partij initiatiefnemer, en levert de provincie ondersteuning in de vorm van kennis, steun, tijd en/of middelen zodat een actie beter, sneller of effectiever kan worden uitgevoerd.
Initiatiefnemer	De eerste stap zetten. De provincie neemt het voortouw bij het identificeren van behoeften en belangen, en zet aan tot actie. Hierbij kan de provincie het voortouw aan blijven houden, maar kan dit op den duur ook een andere partij overdragen.
Opdrachtgever	Als opdrachtgever verleent de provincie opdracht om het voortouw te nemen en/of de actie uit te voeren.
Medefinancier	Als medefinancier stelt de provincie financiële middelen beschikbaar aan een andere partij, om een actie uit te voeren.
Stimuleren	Het actief bevorderen en aanmoedigen van partijen om zich in te zetten voor een bepaalde actie/doel.

Nr. Stap 0							
	Wat?	Rol provincie	Aantal FTE/prijs provincie	A. Samenwerking & verbinding	B. Beheer, onderhoud, ontwikkeling	C. Communicatie, marketing, productontwikkeling	D. Monitoring & kennisontwikkeling
A.1	Organiseren route-vakdag	Faciliteren	± 80 uur voor voorbereiding, uitvoering en nazorg. Per jaar	X			
A.2	Organiseren jaarlijks provinciaal routeoverleg	Faciliteren	± 80 uur voor voorbereiding, uitvoering en nazorg. Per jaar	X			
A.3	Regionale route-overleggen	Stimuleren	32 uur (8 regio's x 2 uur x 2 halfjaarlijks) per jaar	X			
B.1	Beheer en onderhoud bij huidige partijen laten	N.v.t.	N.v.t.		X		
B.2	Input verzamelen kwaliteitshandboek	Initiatiefnemer en faciliteren	Uren tijdens route-vakdag (actie A.1)		X		
B.3	Input ophalen om routebeheersystemen op elkaar af te stemmen	Faciliteren/stimuleren	Uren tijdens route-vakdag en provinciaal overleg (actie A.1)		X		

B.4	Routebeheerders de nationale routedatabank actief laten bijhouden	Stimuleren	Uren routebeheerders		X		
C.1	Actualiseren routes	Stimuleren	Uren, nog niet bekend (afhankelijk van aantal routes) schatting is ca 0,25 fte voor 1 jaar			X	
C.2	Kwaliteit nieuwe routes borgen	Agendapunt jaarlijks provinciaal routeoverleg	Uren tijdens route-overleg (actie A.2), Uitvoerende partij: maken format: ca 60 uur			X	
C.3	Content Natuurwegwijzer verzamelen, controleren en bewaren	Opdrachtgever	Uitvoerende partij: 40-100 uur (afh. van hoeveelheid inhoud)			X	
D.1	Dataverzamelingsplan opstellen	Opdrachtgever	± 80 uur voor verzameling data ± 40 uur voor opstellen plan				X

Nr. Stap 1							
	Wat?	Rol provincie	Aantal FTE/prijs provincie	A. Samenwerking & verbinding	B. Beheer, onderhoud, ontwikkeling	C. Communicatie, marketing, productontwikkeling	D. Monitoring & kennisontwikkeling
A.4	Samenwerkingsprojecten	Stimuleren en faciliteren	PM	X			
B.5	Opstellen kwaliteitshandboek	Initiatiefnemer en faciliteren	± 2 uur per week aan coördinatie tijdens het opstellen en actueel houden handboek		X		
B.6	Afwegingskader revisies en doorontwikkelen routenetwerken	Stimuleren	Uitvoerende partij: 60 uur		X		

B.7	Routes van TBO's opnemen in routenetwerken	Stimuleren	PM, voornamelijk overleg met TBO's en evt aanpassen netwerken		X		
C.4	Gezamenlijke routemodule (pilot)	Stimuleren en medefinancier	€100.000			X	
C.5	Natuurwegwijzer.nl doorzetten als routewebsite	Opdrachtgever	Uitvoerende partij: €20.000			X	
C.6	Provinciale productontwikkeling	Stimuleren, initiatiefnemer, opdrachtgever	PM			X	
D.2	Data verzamelen in kwetsbare natuurgebieden	Opdrachtgever	Uren: ca 0,25 fte				X
D.3	Data verzamelen via online marketing	Opdrachtgever	Uren				X

Nr. Stap 2							
	Wat?	Rol provincie	Aantal FTE/prijs provincie	A. Samenwerking & verbinding	B. Beheer, onderhoud, ontwikkeling	C. Communicatie, marketing, productontwikkeling	D. Monitoring & kennisontwikkeling
A.5	Structurele samenwerking stimuleren (o.a. intentieverklaring opstellen)	Stimuleren, initiatiefnemer	0,5 fte uur voor opstellen en afstemmen intentieverklaring	X			
B.8	Kleinere routebeheerders aan laten sluiten bij grotere	Stimuleren	Verschuiving geldstromen beheerders		X		
B.9	Routebeheerders aanjagen om revisies en ontwikkelingen samen op te pakken	Stimuleren en faciliteren	0,1 fte		X		
C.7	Provincie-overkoepelende routemodule	Stimuleren en medefinancier	€50.000 (op basis van één regio en 16 DMO's). Jaarlijkse licentiekosten €15.000			X	

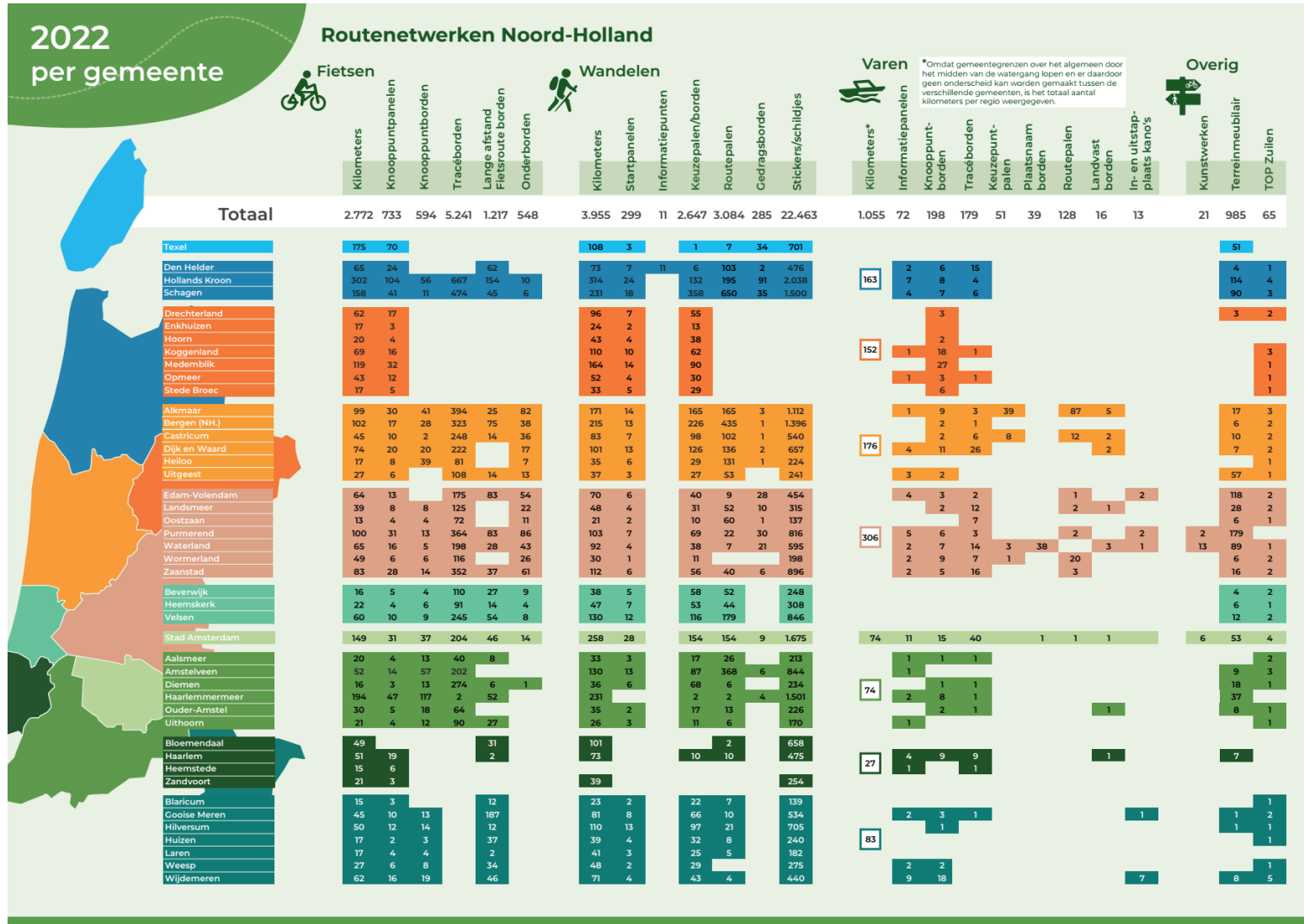

C.8	Provincie-overkoepelende routewebsite realiseren	Initiatiefnemer en opdrachtgever	Zie C.5			X	
D.4	Regionale datadashboard	Stimuleren	Uren 0,1 fte				X
D.5	Analyse gebruik routenetwerken en kwetsbare natuur	Stimuleren	Uren 0,25 fte				X

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht beheer routenetwerken Noord-Holland

Bijlage 2: Overzicht aanbieders Noord-Holland

DMO's en CMO's die routes aanbieden in Noord-Holland*

- Bureau Toerisme Laag Holland
- VVV Texel
- Visit Alkmaar / Alkmaar Marketing
- Visit Haarlemmermeer
- Visit Zandvoort
- Visit Gooi en Vecht
- Visit Wadden
- Holland Boven Amsterdam
- Amsterdam & Partners
- Visit Amstelveen
- Zuid Oost City
- IJmuiden
- Zaan's Visit Zaanregion | Stichting Marketing Zaanstreek
- City marketing Den Helder
- Visit Medemblik
- Hilversum Marketing

Commerciële aanbieders in Noord-Holland*

- Route.nl/Falk
- Sloepennetwerk.nl
- RoutAbel

- IZI Travel
- Happen en Trappen
- Boat Bike Tours
- Tours & Tickets
- Easy Travel
- RouteYou
- Beleefroutes.nl
- Fietsreizen.nl

Kanalen en partijen die informatie over routes aanbieden in Noord-Holland*

- Natuurwegwijzer.nl
- wandelnetwerknordholland.nl
- noordhollandpad.nl
- Wandelnet
- ANWB
- Landschap Noord-Holland
- Forten.nl
- Spaarnwoude natuur en recreatie
- Enkele gemeenten
- Ondernemers, musea, natuurorganisaties, ...

*) Deze lijst is niet uitputtend.

Bijlage 3: Inventarisatie routes via DMO's

(Niet uitputtend)

	Holland Boven Amsterdam	Amsterdam en Partners	Bureau Toerisme Laag-Holland	VVV Texel	Visit Wadden	Alkmaar Marketing	Visit Gooien Vecht	Visit Haarlemmermeer	Visit Zandvoort
Routes op website	137	47	145	22	159	16	180	23	17
Eigen routes?	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
Apps					Storytrails (10 routes in NH)	Route.nl	Wandelnetwerk Noord-Holland		
Gebruik routenetwerken	Ja	Nee	Ja	N.v.t.	Ja	Ja	Ja	Nee	Deels
Thema-routes	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Klikken door naar...	- Wandelnet (dode link) - NH-pad - Schappen - Route.nl	- Eigen site (Monkey inside) - CycleSeeing Amsterdam	- Niet altijd - RoutAbel - Route.nl - Schappen	Nee	Eigen site	Nlfietsland.nl Fietsnetwerk.nl - Route.nl - RoutAbel - PDF's - sloopenetwerk.nl - kanoweb.nl	- Routeyou	- Routeyou	Nee

Bijlage 4: Thema's met bijbehorende scenario's

Zoals beschreven in paragraaf 5.1 zijn er tijdens de werksessie op 12 oktober 2023 verschillende scenario's voor een provincie-overkoepelend routeplatform besproken met betrokkenen bij de recreatieve routes in Noord-Holland. In deze scenario's zijn er voor zes thema's (A t/m F) steeds drie mogelijkheden uitgewerkt, verschillend in ambitieniveau (small, medium en large). Tijdens de werksessie is dieper ingegaan op de voor- en nadelen van ieder scenario en hebben aanwezigen hun voorkeuren aangegeven voor (onderdelen) van een scenario. Hieronder vindt u de voorgelegde scenario's.

A. Beheer en onderhoud netwerk incl. routebeheersysteem

Small 	<ul style="list-style-type: none">• Vier huidige partijen.• Onderlinge coördinatie en kennisuitwisseling.• Afstemming en kennisuitwisseling wordt gestimuleerd zodat de data in verschillende routebeheersystemen een gelijke kwaliteit heeft.
Medium 	<ul style="list-style-type: none">• Vier huidige partijen.• Onderlinge coördinatie/kennisuitwisseling.• Bestaande routesystemen worden samengevoegd in één systeem.• Beheerders werken in het systeem voor hun eigen gebied.
Large 	<ul style="list-style-type: none">• (Data)beheer en onderhoud wordt bij één partij neergelegd.• Onderlinge coördinatie/kennisuitwisseling.• Bestaande routesystemen worden samengevoegd in één systeem.

B. Kennisuitwisseling en samenwerking met TBO's

<p>Small</p> 	<ul style="list-style-type: none">• Provincie jaagt samenwerking en kennisuitwisseling aan.• Af en toe contact met TBO's. Partijen weten elkaar te vinden wanneer nodig.
<p>Medium</p> 	<ul style="list-style-type: none">• Provincie jaagt samenwerking en kennisuitwisseling aan. Ook initieert ze (proef)projecten.• Er vind structureel contact met TBO's plaats. Kennis wordt op structurele basis uitgewisseld.
<p>Large</p> 	<ul style="list-style-type: none">• Provincie geeft opdracht om samenwerking en kennisontwikkeling te stimuleren.• Partijen/routeplatform werkt intensief samen met de TBO's. Routes van TBO's worden standaard opgenomen in de routenetwerken en er vind afstemming plaats over de ontwikkeling, beheer en onderhoud van die routes.

C. Ontwikkeling routenetwerken (revisies)

Small 	<ul style="list-style-type: none">• De verschillende opdrachtgevers zorgen zelf voor de revisie en ontwikkeling van de routenetwerken in hun gebied.
Medium 	<ul style="list-style-type: none">• Eigenaren en beheerders pakken revisies en ontwikkelingen van de routenetwerken gestructureerd op en stemmen provinciebreed af.
Large 	<ul style="list-style-type: none">• Eén partij plant de periodieke revisie en ontwikkeling van de routenetwerken

D. Productontwikkeling en initiatieven coördineren

<p>Small</p> 	<ul style="list-style-type: none">• DMO's en recreatieschappen zijn zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen van provinciebrede routeproducten.• Regionale ontwikkeling wordt opgepakt door recreatieschappen en DMO's.• Content wordt in eigen routemodule gezet.• Lokale/regionale initiatieven worden afgestemd met een DMO/recreatieschap.
<p>Medium</p> 	<ul style="list-style-type: none">• Provinciebrede productontwikkeling wordt gezamenlijk opgepakt (1 partij neemt het voortouw)• Regionale ontwikkeling wordt opgepakt door recreatieschappen en DMO's.• Content wordt in gezamenlijke routemodule gezet.• Projectgewijze samenwerking voor nieuwe initiatieven, themaroutes aan de hand van één format zodat kwaliteit provinciebreed gelijk is.
<p>Large</p> 	<ul style="list-style-type: none">• Provinciebrede productontwikkeling wordt opgepakt door één partij (provinciebrede routecoördinator).• Regionale ontwikkeling wordt opgepakt door recreatieschappen en DMO's.• Content wordt in gezamenlijke routemodule gezet.• Lokale/regionale initiatieven worden afgestemd met een provinciebrede routecoördinator.

E. Marketing & communicatie incl. routemodule

Small 	<ul style="list-style-type: none">• Wordt niet provinciebreed getrokken, uitvoering blijft bij huidige partijen• Routemodules blijven verdeeld onder de beheerders.• Afstemming en samenwerking wordt gestimuleerd door de provincie
Medium 	<ul style="list-style-type: none">• Wordt niet provinciebreed getrokken, uitvoering blijft bij huidige partijen, wel gezamenlijke projecten rondom routes.• Eén overkoepelende routemodule (database) vanuit 1 partij• Afstemming en samenwerking vindt plaats in het kader van één overkoepelende routemodule.• Routemodule wordt niet gelanceerd op een provinciebrede website.
Large 	<ul style="list-style-type: none">• Provinciebrede marketing & promotie wordt opgepakt door 1 partij (in samenwerking met DMOs)• Eén overkoepelende routemodule (database) vanuit 1 partij• Afstemming en samenwerking vindt plaats in het kader van één overkoepelende routemodule.• Provincie-overkoepelende routewebsite wordt gelanceerd voor consumenten bijv. routesinNoordHolland.nl. Input komt vanuit gezamenlijke routemodule die wordt bijgehouden door DMO's.

F. Monitoring

Small 	<ul style="list-style-type: none">• Geen actieve inzet op monitoring.
Medium 	<ul style="list-style-type: none">• DMO's en recreatieschappen worden ondersteund en geadviseerd om gezamenlijk te monitoren voor hun eigen gebied.
Large 	<ul style="list-style-type: none">• Provinciaal dekkende monitoring. Eén partij in kartrekkende rol om data te verzamelen vanuit DMO's en TBO's, en om te analyseren en te delen.

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Bureau BUITEN

Economie en Omgeving

Wittevrouwensingel 100

NL-3514 AM Utrecht

info@bureaubuiten.nl

+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl